

KONSERVAATTORI

¹/₂₀₁₈ 130

28

Meikkivoidetta ja nykytaidetta
- Normaalitapaus Tampereelta

14

Digitaalisen tekstiilitulostustekniikan
hyödyntäminen
tekstiilikonservoinnissa

Konservattoriliitto (PKL) on kulttuuriperinnön säilyttämiseen erikoistuneen ammattikunnan konservattoreiden yhdistys. Sen tarkoituksena on kehittää konservointialaa, valvoa ammattikunnan etuja ja toimia konservointialan edustajana Suomessa. Yhdistys julkaisee Konservattori -lehteä, järjestää koulutuspäiviä alan teemoihin liittyen sekä osallistuu konservoinnista käytävään keskusteluun. Konservattoriliitto muodostaa yhdessä muiden pohjoismaiden osastojen kanssa Pohjoismaisen konservattoriliiton (NKF).

SISÄLLYS

Konservattoreiden mielestä oli yllättävää, että kaksi samanaikaista suurta projektia, muutto uuteen kokoelmakeskukseen ja perusnäyttelyiden uusiminen (Uusi kaupunginmuseo), sujuivat näinkin stressittömästi.

Muutosta muuttoon ja pari näyttelyä päälle!, sivut 22-26

- 3** Pääkirjoitus
- 4** Tiedotteet
- 6** 8 kysymystä konservattorille
- 8** Syksyn 2017 koulutuspäivät
- 10** **YAMK opinnäytetyö:** Anni Lehtimäki
- 12** Asbesti- ja haitta-aine -työryhmä esittäytyy
- 14** Saaristomuseo Pentalan verho kopiot - digitaalisen tekstiilitulostus-
tekniikan hyödyntäminen tekstiilikonservoinnissa
- 18** Geelipuhdistuksesta Lontoossa
- 22** Muutosta muuttoon ja pari näyttelyä päälle! Konservattoreiden arkea
kokoelmakeskusprojektin pyörteissä
- 27** **YAMK opinnäytetyö:** Katariina Ruuska-Jauhijärvi
- 28** Normaalitytö?
- 30** Konservattoriliiton sääntöjen päivittäminen
- 33** Kevätkokous 2018 kokouskutsu
- 34** **Menetelmä:** Kittaumateriaali kankaalle maalatuille taideteoksille
- 36** Toimintasuunnitelma 2018
- 38** Syyskokouksen 2017 pöytäkirja

KONSERVAATTORI

**Pohjoismaisen konservattoriliiton
Suomen osasto ry**

**Nordiska konservatorförbundet
Finländska sektion rf**

www.konservattoriliitto.fi
www.facebook.com/konservattoriliitto
<http://konservattoriliitto.blogspot.fi/>
<https://www.instagram.com/konservattoriliitto/>

Puheenjohtaja:

Jaana Kataja
jaana.nkf@gmail.com

Lehden työryhmä:

Anna Rajainmaa
 Susanna Belinskij
 Stina Björklund
 Elviira Heikkilä
 Ilona Osara
 Erika Tiainen

Lehden toimituksen sähköposti:
pkllhti@gmail.com

**Osoitteenmuutokset,
puuttuvat lehdet ja jäsenasiat:**
 Polina Semenova
jasensihteeri.pkl@gmail.com

Konservattori-lehti

Número 130
 Painovuosi 2018
 ISSN 0780-0223
 Levikki 300 kpl
 2 numeroa vuodessa

Ilmoitushinnat:

2/1 sivu 80 €/lehti (128 €/vuosi)
 1/1 sivu 55 €/lehti (88 €/vuosi)
 1/2 sivu 30 €/lehti (48 €/vuosi)
 Takakansi 80 €/lehti (128 €/vuosi)

Aineistopäivät:

Número 131
 Ilmestyy syys-/lokakuussa 2018
 Aineistoehtodotukset 31.5.2018 mennessä
 Sisäänjättöpäivä 30.6.2018 mennessä
 Número 132
 Ilmestyy helmi-/maalikuussa 2019
 Aineistoehtodotukset 31.10.2018 mennessä
 Sisäänjättöpäivä 30.11.2018 mennessä

Ulkoasun suunnittelu:

Anna Mattsson/Suomi Design Oy

Painopaikka: Libris Oy, Helsinki

PÄÄKIRJOITUS

Mikäs sen varmempi merkki kevään tulosta kuin kädessäsi (tai näytölläsi) komeileva vuoden 2018 ensimmäinen Konservaattori. Se saattaa vaikuttaa hieman laihemmalta kuin edeltäjänsä, mutta ei hätää: sisältö on mielenkiintoinen, kuten aina.

Tässä numerossa kaksi tuoreinta YAMK-konservaattoriamme, **Katariina Ruuska-Jauhijärvi** ja **Anni Lehtimäki**, esittelevät lyhyesti opinnäytetyönsä, kiinnostuneet voivat lukea opinnäytteet kokonaisuudessaan Theseuksesta. **Ari Tanhuanpää** kertoo meille Gels in Conservation -seminaarista, joka järjestettiin lokakuussa Lontoossa. Asbesti- ja haitta-aine (AHA) -työryhmän tiedottaja **Riina Uosukainen** valottaa meille hieman AHA-ryhmän toimintaa. **Elviira Heikkilä** kertoo lyhyesti syksyn koulutuspäiviä sekä haastattelee kokoelma-keskuksen työntekijöitä muuttoon liittyen. Kahdeksan kysymyksen kautta meille esittäytyy **Heidi Alanen** Savonlinnan maakuntamuseosta, ja **Ilona Jaaranen** esittelee lyhyesti etyylivinyyliasettaatti-pohjaista Evacon R™-kittausmateriaalia kankaalle maalatuille taideteoksille. **Leena Niirasen** artikkeli hänen opinnäytetyönsä pohjalta esittelee meille digitaalisella tekstiilitulostustekniikalla toteutetun kolmen verhokopiokokonaisuuden valmistusprosessin. **Linda Raitosalon** juttu kannattaa taas lukea, jos olet aina miettinyt mitä tehdä meikkivoiteella ja puuterilla päällystettyjen esineidesi kanssa.

Olemme saaneet mukavat määrät aiheehdotuksia, artikkeleita, lopputyö- ja toimenpide-esittelyitä sekä hienoja kuvia. Niin kaunis kuin lehden uusi ilme onkin, on syytä muistaa, että oli ilme millainen tahansa, tärkeintä on sisältö; se taas on yhtä kuin konservaattoriliitto ja sen jäsenet. Me kaikki teemme tätä lehteä, joten lähettäkää meille jatkossakin juttuehdotuksia ja vinkkejä! Unohtakaa rimakauhu ja muistakaa, että vaikka jokin aihe ei omasta mielestä vaikuttaisi kiinnostavalta tai uudelta, mitä suurimmalla todennäköisyydellä löytyy lukijoita, jotka pääsevät oppimaan jotain uutta. Virheistäkin oppii, joten myöskään epäonnistumisista ei pitäisi pelätä kertoa muille. (Me lehtitiimiläiset myös autamme ja ohjeistamme tarvittaessa juttuideoiden kehittämisessä, jos tuntuu ettei tiedä mistä aloittaa.)

Mielestäni yksi lehden hienoimmista aneista on juuri se, että pääsemme jakamaan omia vahvuuksiamme tai oppimaamme toinen toisillemme. Alalla, jossa kukaan ei voi hallita kaikkea, tämä on lähes velvollisuus. Melkein jokaisella meistä olisi varmasti jotain jakamisen arvoista tietoa!

Jälleen kerran haluamme kiittää mitä lämpimimmin kaikkia kirjoittajia, juttujen vinkkaajia, kuvaajia sekä myös teitä, hyvät lukijat, koska mikäs lehti se sellainen olisi jota kukaan ei käteensä poimisi?

Toivottavasti nähdään kevään koulutuspäivillä Artefactan seminaarissa!

Konservaattori-lehden toimituksen
puolesta,
Anna Rajainmaa

PKL TIEDOTTAA

<https://www.nkf2018.is/>

Islannin NKF-kongressin aiheena on *Cultural heritage facing catastrophe: prevention and recoveries*.

Nettisivu-uudistus

Nettisivu-uudistus on aloitettu siirtämällä yhdistyksen jäsenrekisteri Yhdistysavain-palveluun, jonka kautta myös uudet nettisivut tulevat toimimaan. Sivuille tulee omat jäsensivut, jota kautta kukin pääsee päivittämään omat yhteystietonsa. Sivut mahdollistavat myös toimivamman sähköpostitiedottamisen jäsenistölle. Uudet ajankohtaiset nettisivut pyritään saamaan valmiiksi kesään mennessä.

Uudet toimihenkilöt ja hallituksen jäsenet

Jäsenasiainsihteerinä aloitti vuoden 2017 lopussa **Polina Semenova**. Hänet tavoittaa sähköpostilla jasensihteri.pkl@gmail.com. Yhdistyksen sihteerinä aloitti vuoden 2018 alussa **Liisi Hakala**. Uutena hallituksen jäsenenä aloitti **Erika Tiainen**.

NKF-kongressi Islannissa

NKF XI -kongressi järjestetään Islannissa syyskuussa 2018. Seuraa tiedotusta tapahtuman nettisivuilla www.nkf2018.is

Konservattoriliiton sääntöjen päivittäminen

Liiton sääntöjen muutokset pyritään saamaan vahvistettua syyskokouksessa. Tässä lehdessä sivulla 30 on esitelty suunnitellut muutokset ja niistä keskustellaan kevätkokouksessa. Kommentteja muutosehdotuksiin voi laittaa puheenjohtajalle.

Konservattori 2/2018

Artikkeliehdotukset vuoden 2018 toiseen numeroon tulee lähettää lehden toimituksen sähköpostiosoitteeseen pkllehti@gmail.com 31.5.2018 mennessä. Vastaukseksi saa kirjoitus- ja kuvaohjeet.

Artikkelien, matkaraporttien ja muiden kirjoitusten varsinainen sisäänjättöpäivä on 30.6.2018.

Mainostaja! Haluatko ilmoituksen Konservattori-lehteen? Ota yhteyttä lehden toimitukseen osoitteeseen pkllehti@gmail.com ja pyydä mediakorttia. Ilmoitushinnat löydät sivulta 2.

| KONSERVOINTI — HELLE — |

VEISTOKSET ✦ SEINÄ- JA KATTOMAALAUKSET
✦ KIPSI-, LAASTI- JA BETONIKORISTEET
✦ JULKISET VEISTOKSET JA NIIDEN HUOLTO
✦ MAALAUKSET JA KEHYKSET ✦ KONSULTOINTI
JA KUNTOKARTOITUKSET ✦ KIPSITYÖT

Konservointi Helle on toiminut jo vuodesta 2002

www.konservointihelle.fi

Liisa Helle-Wlodarczyk
Taidekonservaattori MA
info@konservointihelle.fi
040 7746 404

8 KYSYMYSTÄ KONSERVAATTORILLE

Olen rakentanut ja polttanut kokon, jossa on ollut mm. kokoelmasta poistettuja puuesineitä. Luonnollisesti olen myös halostanut laivoja metrisillä koivuhaloilla. Tietysti ihmisistä on erikoista nähdä nainen laivan konehuoneessa rasvaamassa konetta ja heittelemässä lisää puuta pesään.

1. Kuka olet?

Olen **Heidi Alanen**, esinekonservattori.

2. Missä työskentelet tällä hetkellä?

Työskentelen Savonlinnan maakuntamuseolla konservattorina. Tehtävän kuvani on kyllä laajempi, kuin nimike antaa ymmärtää. Konkreettisia ko-koelmiin liittyviä töitä ovat mm. esinejärjestelyt, -siirrot ja -puhdistus sekä olosuhdetarkkailu. Lisäksi osallistun näyttelyidemme suunnitteluun ja toteuttamiseen ja olen apuna taidenäyttelyiden purkamisessa ja pakkaamisessa. Maalaan ja tapetoin joskus näyttelyseiniäkin.

Maakuntamuseon kokoelmiin kuuluvat myös kolme museolaivaa; höyrykuunari **Salama**, matkustajalaiva **Savonlinna** ja tervahöyry **Mikko**, joiden parissa aikani kuluu. Suunnittelen yhdessä museomestarin kanssa laivoihin liittyvät työt, valvon niiden toteutumista ja kirjaan työvaiheet ylös, yleensä kuvien kera. Mahdollisuuksien mukaan osallistun laivojen huoltomaa-lauksiin, Mikko-laivan tervaukseen ke-

väisin ja teen Savonlinna-laivan ulko-seinien oottrauksia. Museolaivoistamme Savonlinna ja Mikko ovat edelleen ha-loilla lämmitettäviä. Mikossa toimin kansimiehenä ja lämmittäjänä.

3. Miten päädyit konservattoriksi?

Konservattoriksi päädyin oikeastaan sattumalta. Samana keväänä, kun valmistuin restaurointi- ja erikoismaala-uksen artesaaniksi, oli haku konser-vaattorikoulutukseen. Koulutukseen hain erikoismaalauksen opettajan in-noittamana. Kouluttautuminen konser-vaattoriksi tuntui jotenkin luonte-valta jatkumolta.

4. Mikä on työssäsi hausointa?

Hauskaa on se, että oppii ja oivaltaa jo-takin täysin uutta. Maakrapuna erityi-sesti laivoihin liittyvät asiat, kuten kiinnitysköysien pleissaaminen (= köy-den erilleen otettujen kierteiden pu-jottamista takaisin köyteen niin, että saadaan aikaiseksi lenkki) sekä höyry-koneen ja -kattilan lämmitys ovat hauskoja opittuja asioita. Hauskaa on myös se, että näkee konkreettisesti

työnsä jäljen, on se sitten esinepuhdis-tus tai -korjaus, maalaustyö näyttelys-sä tai laivassa, tai ojennuksessa oleva säilytys- tai työskentelytila.

5. Mikä on oudointa, mitä olet teh-nyt työssäsi?

Mitään kovin outoa en ole mielestäni tehnyt. Olen pitänyt asiantuntijaluen-toja tekstiilien konservoinnista, säily-tyksestä ja pakkaamisesta OKL:n käsi-työopettajaopiskelijoille, olen rakenta-nut ja polttanut kokon, jossa on ollut mm. kokoelmasta poistettuja puuesi-neitä. Luonnollisesti olen myös halos-tanut laivoja metrisillä koivuhaloilla. Tietysti ihmisistä on erikoista nähdä nainen laivan konehuoneessa rasvaa-massa konetta ja heittelemässä lisää puuta pesään.

6. Mikä on lempityövälineesi ja mi-hin sitä käytät?

Tällä hetkellä lempityövälineet koostu-vat kolminaisuudesta työ-hanskat, rullamitta sekä kuljetusvau-nut ja -alustat. Esinesäilytystiloissam-me on rajallinen määrä tilaa, jolloin

ihan jokainen sentti pitää käyttää hyväksi, jotta sopiviin koloihin saisi tietyn esineen tai laatikon mahtumaan järkevästi, tai tiettyyn tilaan saisi riittävän määrän hyllymetrejä. Esinesiirot eivät onnistuisi ilman kuljetusvälineistöä ja hanskat nyt ovat niin perusjuttu.

7. Mitä haluat vielä oppia?

Haluan oppia paremmaksi vähän kaikessa, niin konservoinnin, kuin laivojenkin puolella.

8. Miten nollaat?

Pyrin liikkumaan monipuolisesti, luen dekkareita, teen käsitöitä, täytän ristiköitä. Jotta työasiat unohtuisivat kokonaan (salasanoja myöten) lähdän Lappiin, vuodenajasta riippuen joko hiihtämään tai vaeltamaan.

Mikon tervaus. Konservattori tervaa tervahöyry Mikon kylkeä maaliskuussa 2014. Mikko oli tuolloin telakoituna Jonacap Oy:n telakalle Lappeenrantaan.

MEHTO
Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy

PKL:n koulutuspäivä 3.11.2017

TEKSTI **ELVIIRA HEIKKILÄ**
KUVAT **ANNA RAJAINMAA**

Pohjoismaisen konservaattoriliiton Suomen osaston syksyn koulutuspäivä pidettiin Vantaalla marraskuussa 2017 ja sen aiheena oli Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus.

Koulutuspäivä alkoi aamulla tiede-keskus Heurekan auditoriossa Tikkurilassa, jonne konservaatte-rit suuntasivat kahvion aamujuo-mat ja -leivät nautittuaan. Tilaisuuden avasi Kansallismuseon esinekonser-vaattori **Stina Björklund**, joka kertoi päivän kulusta ja esitteli aamupäivän esiintyjät.

Ensimmäinen puhuja, käyttöpäällikkö ja arkkitehti **Tomi Nikander**, esitteli Museoviraston kokoelma- ja konservointi-keskushankkeen. Hänen puheenvuoron-sa kattoi lähes 40 vuotta alkaen Orimatti-lan vuonna 1981 valmistuneesta keskus-varastosta ja kulki eri vaiheiden kautta nykyiseen kokoelma- ja konservointikes-kukseen. Uusi keskus on kooltaan yh-

teensä 16000 m², josta konservointitiloja on 2100 m², Journalistisen kuva-arkiston eli JOKA:n tiloja 200 m² ja säilytystiloja 9000 m². Koko rakennus käytäviä myöten sisältää 14 erilaista olosuhdehallittua ti-laa. Nikander kertoi rakennuksesta pal-jon muitakin taloteknisiä ja yleistietoja.

Toisena puhujana lavalle astui yli-in-tendentti **Kaija Steiner-Kiljunen**, joka johtaa Kansallismuseon kokoelma-keskusyksikön toimintaa ja vastaa tiloi-sista ja asioiden sujuvuudesta käytännön tasolla. Kaijan aiheena oli kokoelman-hallinta kokoelma- ja konservointikes-kuksessa. Kaija kertoi meille muun muas-sa eri säilytysmenetelmistä ja -tavoista, mitä Museovirastolla on eri varastois-saan ja säilytystiloissaan ollut.

Seuraavaksi vuorossa oli Kansallismu-seon konservointiyrityksikön päällikkö, in-tendentti **Eero Ehanti**, joka kertoi konser-vointitoiminnasta Suomen kansallis-museossa. Kansallismuseon konservoin-tyyksikössä on tätä nykyä 10 vakituista henkilöä töissä, eli yksi enemmän kuin aiemmin. Eero kertoi konservaatteoreita eniten sinä vuonna työllistäneistä hank-keista ja yksikön arjesta.

Viimeinen puheenvuoro oli meriarkeo-logisen materiaalin konservointiin eri-koistuneella konservaatteori **Ulla Klemelällä**, jonka aiheena oli Museoviraston uusi tyhjiöpakastekuivainjärjestelmä. Merimuseossa on ollut jo aiemmin käy-tössä pieni tyhjiöpakastekuivain, mutta nyt hankittu laite on suurimmillaan 5 m

Aamu alkoi Heurekan auditoriossa.

Pia Klaavu esittelee kokoelmakeskuksen röntgenlaitteistoa opastetulla kierroksella.

Ulla Klemelä kertoi Museoviraston tyhjiöpakastinkuivainjärjestelmästä.

pitkä ja 1 m leveä, ja kätevästi jaettavissa kahteen osaan. Menetelmä on hyvin mielenkiintoinen, sillä siinä muutetaan puumateriaalissa oleva vesi jääksi ja siitä tyhjiön avulla suoraan höyryksi, joka tiivistyy säiliöön.

Näiden hyvin valaisevien näkökulmien sekä lounaan jälkeen siirryimme itse paikan päälle eli Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskukseen, jossa jakauduimme neljään opastettuun kierrokseen rakennuksessa. Nyt tilan määrä konkretisoitui silmiemme edessä. Kävimme katsomassa säilytystiloja, konservointitiloja, tutkimustiloja ja tietenkin tyhjiöpakastekuivainta, jonka toimintaa Ulla Klemelä esitteli käytännön näkökulmasta. Erityisesti huippuhyvät tutkimuslait-

teet, röntgenhuone mukaan lukien, tekivät vaikutuksen vierailijoihin. Uusi sisään ajettava lastauslaituri ja siitä jatkuva looginen ketju tiloja, joissa esineet otetaan vastaan ja käsitellään tarvittavalla tavalla, pidettiin hienona esineturvallisuusratkaisuna. Myös viivakoodijärjestelmä herätti huomiota – se ei taida olla ainakaan vielä monessa muussa museossa käytössä.

Kierroksen lopuksi ihmiset kiittelivät kovasti järjestelyjä ja aihetta. Osa olisi kaivannut enemmän aikaa kiertää ja kysellä, eräs olikin vieraillut uudessa keskuksessa jo aiemmin, mutta halusi silti tulla uudestaan. Tilat olivat monella tavalla hienot ja niissä oli pitkälle mietittyjä ratkaisuja niin talon oman väen kuin

ulkopuolisten yhteistyökumppanien kannalta. Tärkeänä osana PKL:n koulutuspäiviä on myös kollegojen tapaaminen. "Aina jaksaa tulla, kiitos ihanat vapaaehtoiset!" linjasi eräs tilaisuuteen osallistunut.

Kahvitauon jälkeen Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskuksen neuvottelutilassa pidettiin vielä PKL:n Suomen osasto ry:n syyskokous. Informaatorikkaan ja kattavan päivän jälkeen monet jaksivat vielä istua kokouksessa. Ja miksipäs ei, kun pää kihisee uutta ja mielenkiintoista. Kiitos!

Kirjoittaja on huonekalukonservaattori ja työskentelee tällä hetkellä määräaikaaisena Helsingin kaupunginmuseolla.

YAMK OPINNÄYTETYÖ

MUSEORAKENNUSTEN KONSERVONTIPERIAATTEIDEN MUUTTUMINEN 1960-LUVULTA 2010-LUVULLE

- tutkimuskohteena Yli-Lauroselan talomuseo

ANNI LEHTIMÄKI, KONSERVAATTORI YAMK

Asiasanat: Yli-Lauroselä, rakennuskonservointi, konservointiperiaatteet

Opinnäytetyössä tarkasteltiin Yli-Lauroselan museorakennusten konservointiperiaatteissa tapahtuneita muutoksia 1960-luvulta 2010-luvulle. Työn tutkimuskohde, Yli-Lauroselan talomuseo, sijaitsee Etelä-Pohjanmaalla Ilmajoen kunnassa. Työn tausta-aineistoksi kerättiin tietoja rakennuskonservoinnin teoriaa, etiikkaa ja periaatteita käsittelevästä kirjallisuudesta, kansainvälisten järjestöjen julkistuksista ja asiakirjoista. Myös konservoinnin historiaan liittyvien instituutioiden ja suomalaisen rakennuskonservointikoulutuksen periaatteita ja kehitystä kartoitettiin museorakennusten konservoinnin näkökulmasta. Työhön liittyen tehtiin kaksi laajempaa haastattelua, joissa arkkitehtuurin professori **Panu Kaila** ja rakennuskonservaatööri **Matti Laine** esittivät omia käsityksiään museorakennusten konservointiperiaatteiden muutoksista kyseisenä aikana.

Tutkimusaineistona käytettiin Yli-Lauroselan rakennusten historiaa

sekä niiden korjaustyötä koskevaa arkistomateriaalia kohteen museoinnin ja sen museona toimimisen ajalta. Tarkastelu kohdennettiin korjausten konservointiperiaatteisiin. Tarkoituksena oli selvittää, millä periaatteilla muun muassa konservointiasteen, käytettyjen konservointimenetelmien ja -materiaalien valinta on tehty eri vuosikymmenillä. Museossa tehtyjä korjauskatsauksia verrattiin tällä hetkellä yleisesti vallitseviin konservointiperiaatteisiin ja niiden pohjalta tehtiin myös esitys Yli-Lauroselan talomuseon tämän ajan konservointiperiaateiksi.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, onko museorakennusten konservointiperiaatteissa tapahtunut muutoksia 1960- ja 2010-luvun välisenä aikana, havainnollistaa minkälaisia muutokset ovat ja pohtia konservaatteerin näkökulmasta, miten vastaavat konservointityöt tehtäisiin tänä päivänä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että periaatteet ovat muuttuneet, mutta työn peruslähtö-

kohtana oleva teoreettinen ajattelu on säilynyt yllättävän muuttumattomana koko viiden vuosikymmenen ajan. Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet konservointimenetelmissä ja -materiaaleissa.

Konservointiperiaatteiden muuttamisen vertailemiseksi, koostettiin taulukko, johon kerättiin periaatteita eri aikakausien julkistuksista ja ohjeista. Tähän valikoituivat **Cesare Brandin** konservointiperiaatteet, Ateenan ja Venetsian julistus sekä Naran dokumentin lisäksi Burran julistus, Madridin dokumentti sekä eurooppalaisten konservointijärjestöjen liiton E.C.C.O.:n laatimat konservaatteerin ammatilliset ohjeet. Työssä verrattiin ensin, miten näissä asiakirjoissa määritellyt periaatteet toteutuivat Yli-Lauroselassa tutkittuna aikana. Sen jälkeen pohdittiin, mitä näistä periaatteista olisi hyvä noudattaa Yli-Lauroselan korjauksissa tällä hetkellä ja tulevien korjausten suhteen. Periaatteet luokiteltiin voimassa oleviksi, osittain voimas-

Vuonna 2018 Yli-Lauroselan päärakennus täyttää 170 vuotta ja museo 40 vuotta.

sa tai ei voimassa oleviksi. Lisäksi periaatteet ryhmiteltiin vielä neljään eri kategoriaan, jotka työssä määriteltiin konservointiperiaatteiden osa-alueiksi. Ne ovat tutkimus, konservointitoimenpiteet, arvot sekä hoito ja käyttö. Tehtyjä valintoja perusteltiin ja selvennettiin taulukkoon vielä erillisin kommentein. Taulukon aineiston pohjalta tehtiin johtopäätöksiä periaatteiden muuttumisesta.

Tutkimustyön tuloksena todettiin, että konservointiperiaatteet ovat muuttuneet jopa enemmän kuin aluksi oletettiin. Taulukkoa laadittaessa havaittiin, että usein periaatteiden ja niiden käytäntöön soveltamisen välillä vallitsee ristiriita. Havaittiin, että muutos tai ristiriita saattoi vallita periaatteissa eri aikakausien välillä. Osa vanhoista periaatteista on hylätty, mutta toisaalta uusiakin periaatteita on syntynyt. Suuri osa periaatteista on vain osittain voimassa olevia ja joitakin periaatteista on jopa mahdotonta käytännössä noudattaa. Pääosa peri-

aatteista on kuitenkin säilynyt vuosikymmenestä toiseen ja ne otetaan mukaan yhä uusiin julistuksiin ja ohjeisiin.

Paras tapa säilyttää museorakennuksia tulevaisuuteen, on siis tehdä mahdollisimman vähän. Tavoiteltavin konservointiperiaate on pyrkiä ennaltaehkäisevän konservoinnin keinoin välttämään suoraan kohteeseen kohdistuvaa konservointia. Rakennusten tilannetta on kuitenkin jatkuvasti arvioitava ja päätettävä, milloin on pakko ryhtyä konkreettisiin korjauksiin, jotta rakennus voi ylipääntään säilyä. Toisen haasteen rakennuksille asettavat niiden käytöstä johtuvat tarpeet ja kolmannen rakennuksia käyttävät ihmiset. Hallittu tasapaino museorakennusten korjaus- ja käyttötarpeiden sekä ihmisten toiminnan ja asenteiden suhteen, antaa mahdollisuuden kohteiden autenttisuuden ja kulttuurisen merkityksen säilymiselle. Näin hoitaen ja käyttäen museorakennukset koetaan arvokkai-

na ja niiden ylläpitoon ollaan valmiita panostamaan myös taloudellisia resursseja.

Kiitos kaikille, jotka mahdollistivat tämän työn tekemisen. Erityiskiitos Metropolian opettajakunnalle, opiskelukavereille sekä Museovirastolle työhön saamastani avusta ja ohjauksesta.

Kirjoittaja on valmistunut konservattoriksi Vantaan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksesta vuonna 1990, konservattoriksi (AMK) Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 2010 ja konservattoriksi (YAMK) Metropolia ammattikorkeakoulusta syksyllä 2017. Pääosan työurastaan (vv. 1996-2015) hän on työskennellyt eri tehtävissä Seinäjoen ammattikorkeakoulun konservattorikoulutuksen parissa. Tällä hetkellä hän on viimeistelemässä Vaasan kaupungintalon väritutkimusta ja odottaa tulevaisuudelta lisää kiinnostavia työtehtäviä.

Anni Lehtimäen konservoinnin YAMK-opinnäytetyön theseus-linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017083014647>

Asbesti- ja haitta-aine (eli AHA) -ryhmä esittäytyy

TEKSTI RIINA UOSUKAINEN

Kulttuuriperintökohteet, jotka voivat olla rakennuksia tai muiseoiden, muistiorganisaatioiden ja muiden tahojen kokoelmiin kuuluvia esineitä, teoksia ja asiakirjoja, saattavat sisältää terveydelle haitallisia aineita. Konservattoreille tällaiset kohteet ovat työturvallisuusriski. Pohjoismaisen konservattori-liiton alaisuuteen koettiin tarpeelliseksi perustaa haitallisten ja vaarallisten aineiden työryhmä. Lähtösäys ryhmälle oli Jyväskylän museologiapäivillä huhtikuussa 2017 pidetty paneelikeskustelu, jossa pohdittiin haitta-ainepitoisten esineiden ja materiaalien käsittelyn, tunnistamisen ja hävittämisen problematiikkaa.

Pohjoismaisen Konservattori-liiton jäsenille avoin AHA-ryhmä piti perustamiskokouksen 20. syyskuuta 2017 Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy:n tiloissa. Työryhmän tavoitteena on kerätä kokoon tietoa työturvallisuutta vaarantavista aineista eri konservoinnin osa-alueilta, niiden oikeanlaisesta käsittelystä sekä suojautumisesta niitä käsiteltäessä. Lisäksi tavoitteena on pohtia mahdollisia käytäntöjä ja ohjeistuksia, miten haitta-ainekartoituksia toteutetaan suojeltuihin kohteisiin, kuten rakennuksiin, tai museoiden kokoelmiin. Tietoa on tarkoitus jakaa konservattorien keskuudessa muun muassa keskustelutilaisuuksien sekä koulutuspäivien muodossa sekä osoittaa eri ongelmatilanteissa asiantunti-

ja-apua sitä tarvitseville. Kokouksen kutsuivat koolle rakennuskonservattori **Katariina Ruuska-Jauhijärvi** ja paperikonservattori **Marleena Viha-kara**. Ensimmäisessä kokouksessa oli paikalla yksitoista viiden eri alan konservattoria, sekä Metropolian ammatikorkeakoulua edustamassa tutkinto-vastaava **Kirsi Perkiömäki**.

Kokouksessa Katariina Ruuska-Jauhijärvi esitelmöi yleisesti asbesti- ja haitta-aineista ja etenkin niiden esiintyvyydestä konservoinnin kohteena olevissa rakennuksissa. Ryhmä keskusteli vapaamuotoisesti haitta-aineiden esiintyvyydestä ja ongelmallisuudesta omassa työssään. Riippuen erikoistumisalastaan konservattorit kohtaavat työssään haitta-aineita hyvin eri mää-

Riina Uosukainen

PAH-yhdisteitä sisältäviä sivelyjä seinäpinnoilla.

Ensimmäiset koulutuspäivät järjestettiin 16.11.2017 Insinööritoimisto Mehton tiloissa.

riä ja eri tiheydellä. Keskustelussa tuli kuitenkin siihen tulokseen, että eri erikoistumisaloille ei ole tarpeellista perustaa omia työryhmiään, vaan jokaisen alan konservattori keskittyy omaan alaansa, ja tuo tietonsa ja osaamisensa AHA-ryhmään.

Keskustelussa nousi esiin muun muassa kysymyksiä konservattoreiden ja muiden kokoelmien kanssa työskentelevien museoammattilaisten työturvallisuudesta, tarpeellisuudesta kartoittaa haitallisia aineita sisältäviä esineryhmiä kokoelmissa ja haitta-aineille altistumisen ennaltaehkäistäväydestä esimerkiksi luomalla toimintaohjeet konservattoreille. Rakennuspuolella keskusteltiin niin ikään riskien arvioinnista ennen konservointitöiden aloittamista, haitta-ainenäytteiden otosta ja pätevyysvaatimuksista kartoittajille. Vuoden 2016 alussa voimaan astunut uusi lainsäädäntö määrää kaikkiin ennen vuotta 1994 rakennettuihin raken-

nuksiin tehtävän ennen tulevia korjaustöitä asbestikartoituksen (Ruuska-Jauhijärvi 2017, 88), ja keskustelua heräsi myös siitä, millaiset standardit luotettavien tutkimuslaboratorioiden tulisi täyttää. Ryhmän jäsenten omien kokemusten mukaan asbesti- ja haitta-ainenäytteitä tutkivien laboratorioiden laaduissa on valtavasti eroavaisuuksia.

Ensimmäinen koulutuspäivä ehdittiin jo järjestää 16. marraskuuta AHA-ryhmän ja Insinööritoimisto Mehton työntekijöiden kesken. Koulutuspäivässä oli luennoitsemassa Labroc Oy:stä **Tomi Tolppi**. Labroc Oy on betonin ja haitta-aineiden analysointiin erikoistunut laboratorio. Tolpin aiheina olivat rakennusten haitta-ainekartoitus, näytteenotto ja analysointi. Seuraaviin AHA-ryhmän kokoontumisiin ja koulutuspäiviin on suunniteltu mahdollisuutta osallistua videon välityksellä. Suunnitelmissa on myös tehdä opintoretket Tekniikan museoon ja

Helsingin yliopistomuseoon, tutustuen niin kokoelmiin kuin henkilökunnan tietouteen haitta-aineisiin liittyen. Ryhmä on avoin kaikille Pohjoismaiden konservattoriliiton jäsenille. Mikäli asbesti- ja haitta-aineryhmään liittyen on kysyttävää, tai mahdollisesti työryhmää kiinnostavaa infoa, voi yhteyttä ottaa Katariinaan (katariina.ruuska-jauhijarvi@laurimehto.fi) tai tämän jutun kirjoittajaan (riina.uosukainen@gmail.com).

Kirjoittaja on esinekonservattori (AMK), ja AHA-ryhmän tiedottaja.

Lähteet:

Ruuska-Jauhijärvi, Katariina. 2017. Julkisivujen väritystutkimus. Väritystutkimusten kokonaisuus ja tilaajan ohje. Opinäytetyö. Vantaa: Metropolia ammattikorkeakoulu, konservointi YAMK. (Opinnäytetyöstä lisää sivulla 27.)

SAARISTOMUSEO PENTALAN VERHOKOPIOT

-DIGITAALISEN TEKSTIILITULOSTUSTEKNIIKAN HYÖDYNTÄMINEN KONSERVOINNISSA

TEKSTI LEENA NIIRANEN

Esittelen artikkelissani lyhyesti Espoon kaupunginmuseon Saaristomuseo Pentalaan digitaalisella tekstiilitulostustekniikalla toteutetun kolmen verhokopiokokonaisuuden valmistusprosessin. Verhokopioiden valmistus oli osa Metropolia Ammattikorkeakoulun tekstiilikonservoinnin opinnäytetyötäni. Aihe opinnäytetyölle tuli ollessani tekstiilikonservoinnin harjoittelijana Espoon kaupunginmuseossa keväällä 2015.

Alkuperäiset verhot kuuluvat Espoon Suvisaariston Pentalan saaren **Gurli Nyholmin** talon koti-interiöön lasiverannalle, yläkertaan lasiverannan yläpuolella oleviin ikkunoihin ja yläkerran komeron oviverhoksi

(kuva 1). Verhoista tarvittiin kopiot kesällä 2018 avautuvaa Espoon kaupunginmuseon Saaristomuseo Pentala varten. Kopioiden toteutuksessa haluttiin kokeilla museon ehdotuksesta digitaalista tekstiilitulostustekniikkaa eli kankaalle tehtävää mustesuihkutulostusta. Tekniikassa digitaalinen kuvatiedosto tulostetaan joko esikäsittelylle pohjakankaalle suoraan tai esikäsittelemättömälle pohjakankaalle siirtopainon avulla. Tekniikkaa on hyödynnetty tekstiilialalla noin vuodesta 1987 ja konservoinnissa 2000-luvun vaihteesta lähtien (Hawkyard 2006, 201; Murphy 2012, 91). Menetelmä on siis melko uusi.

Verhokopioiden tekstiilitulostusprosessi

Pentalan Nyholmin talon alkuperäiset verhot eivät olleet näyttelykelpoisia ja kahdesta verhokokonaisuudesta ei ollut jäljellä kaikkia verhoja, koska ne oli poistettu kokoelmista todella vaurioituneina 1980-luvun lopulla, samalla kun Nyholmin talon irtaimistoa oli käyty läpi sen museoinnin yhteydessä. Alkuperäisten verhojen dokumentointi, kunnon arviointi, digitaalisen restaurointiasteen valinta, digitointi ja kuvankäsittely tekstiilitulostusta varten toteutettiin ryhmätyönä Metropolia Ammattikorkeakoulussa konservoinnin opintoihin liittyvän digitaaliseen tekstiilitulostustekniikkaan perehdyttävän kurssin yhteydessä. Verhoista tehtiin ensimmäiset koetulostukset Metropolia Ammattikorkeakoulun tekstiilitulostimella reaktiivivärein puuvillapohjakankaalle saman kurssin aikana (kuva 2). Kurssi oli osa *DigiPrintNetwork*-hanketta (DPN) ja hankkeen museo-yhteistyöprojektia (*DigiPrintNetwork* 2017; Paju 2017, 4).

Tehdyille tulosteille saatiin toteutettua hyvät värisäädöt alkuperäisiin verrattuna, mutta lakanakangastyypin tulostuksen pohjakangas oli liian paksu ja huonosti laskeutuva verrattuna alkuperäisiin verhoihin. Tämän vuoksi verhoille etsittiin uutta ohuempaa ja

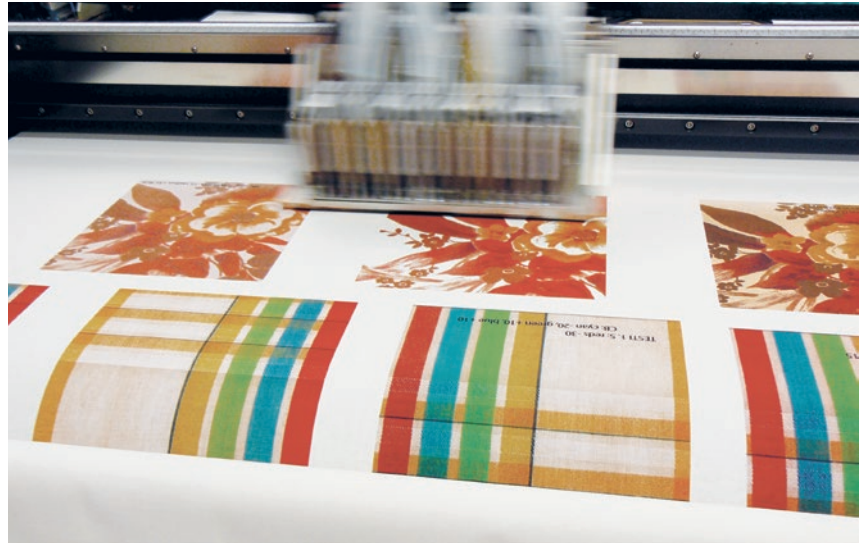

Kuva 1: Gurli Nyholmin talo. Näkyvissä lasiveranta ja yläkerran ikkunat.

laskeutuvampaa pohjakangasta. Verhojen tulostusta varten löytyi ohut puuvillavoilee-pohjakangas, joka oli valmiiksi esikäsitelty reaktiiviväripainantaan. Kaikki kolme verhokokonaisuutta oli tarkoitus tulostaa tälle pohjakankaalle valmiista värisäädetyistä kuvatiedostoista Metropolia Ammattikorkeakoulun tekstiilitulostimella.

Nyholmin talon lasiverannan ja yläkerran ikkunan suoran auringonvalon ja kirkkaan päivänvalon valo-olosuhteet poikkeavat kuitenkin normaaleista museo-olosuhteista. Käytännön värin valonkestotesteissä ilmennyt reaktiivivärien huonompi valonkesto näissä olosuhteissa johti siihen, että väriaineet vaihdettiin dispersioväreihin, joilla yleisen käsityksen mukaan on paremmat valoikäntymisominaisuudet (Cole 2007, 55; Paju 2015; Pellonpää-Forss 2016, 213) (kuva 3). Dispersioväreillä voidaan tulostaa ainoastaan polyesterille ja nailonille, minkä vuoksi myös tulostuksen pohjakankaat jouduttiin vaihtamaan. Vaihdos mahdollisti omien pohjakankaiden valinnan kullekin verhokokonaisuudelle, sillä alkuperäisten verhojen pohjakankaat erosivat toisistaan laskeutuvuudeltaan, pintarakenteeltaan ja läpikuultavuudeltaan.

Pohjakankaiden ja väriaineiden vaihtumisesta johtuen oli etsittävä dispersiovärejä käyttäviä tulostuspalveluntarjoajia sekä väriaineille soveltuvat pohjakankaat. Metropolia Ammattikorkeakoulun tekstiilitulostimelle säädetyt kuvatiedostot säädettiin uudelleen dispersioväreillä suorapainoa tekeväälle ulkomaiselle Print Unlimited-tulostuspalveluntarjoajalle ja kotimaiselle siirtopainoa dispersioväreillä tekeväälle Arazzo Oy:lle. Tiedostot säädettiin heidän tulostimilleen soveltuviksi, koska eri tulostimet ja pohjakankaat vaikuttavat tulostuviin värisävyihin. Opinnäytetyön puitteissa valittiin kaksi palveluntarjoajaa, koska haluttiin testata kotimaista ja ulkomaista vaihtoehtoa. Koetulostusten jälkeen verhokankaista teetettiin lopulliset tulosteet, joista ommeltiin alkuperäisten

Kuva 2: Ensimmäisiä koetulostuksia tulostumassa Metropolia Ammattikorkeakoulun tekstiilitulostimella.

verhojen rakenteiden mukaiset kopiot.

Tekstiilitulostusprosessin läpikäynti käytännössä auttoi hahmottamaan tekniikkaan kuuluvat työvaiheet ja niiden vaatimukset. Alla on luettelo työvaiheista.

1. Verhojen dokumentointi, kunnon arviointi ja mahdollinen konservointi
2. Digitaalisen restaurointiasteen valinta
3. Digitointi eli digitaalinen kuvatiedosto esineestä valokuvaamalla tai skannaamalla
4. Kuvankäsittely ja värisäätäminen
5. Koetulostukset kankaalle ja niiden arviointi
6. Materiaalitestaukset koetulosteille
7. Pohjakankaan ja väriaineen valinta
8. Lopullinen tulostus
9. Tekstiilitulosteiden valmistus verhoiksi

Verhokopioiden tekstiilitulostusprosessissa opittua

Digitaalinen tekstiilitulostustekniikka mahdollisti alkuperäisten verhojen mukaan toteutetun kolmen verhokokonaisuuden valmistuksen Saaristomuseo Pentalan Nyholmin taloon. Vaihtoehtoja tekstiilitulostustekniikalle olisivat olleet alkuperäis-

ten verhojen korvaaminen kangaskauppojen valikoimista löytyvällä samantyyppisellä kankaalla tai kopioiden tekeminen perinteisin kankaanpainannon tai kudonnan keinoin.

Kolmen verhokokonaisuuden kopiointi digitaalisella tekstiilitulostustekniikalla oli kiinnostava, monipuolinen, haastava ja erilainen konservointikohde. Työn tekeminen tekstiilikonservattorina tuntui luontevalta, koska siinä tarvittiin tietämystä konservoinnin alalta alkuperäisten verhojen tutkimisessa, käsittelyssä ja kopioiden tekoon liittyvässä päätöksentekoprosessissa. Prosessiin liittyi myös paljon muita itse tekstiilitulostustekniikan mukanaan tuomia teknisiä osa-alueita, kuten koko tulostusprosessin läpi kulkeva värihallinta, kopioitavan esineen korkearesoluutiodigitointi, kuvankäsittely ja värisäätäminen, tulostuksen väriaineet ja pohjakankaat, kankaiden esi- ja jälkikäsittelyt, eri painotekniikat sekä itse tulostus. Tekstiilitulostustekniikan osalta oli paljon tutkittavaa verhojen valmistusprosessin aikana. Tekniikan tutkiminen herätti ajatuksen eri ammattialojen välisestä yhteistyöstä konservoinnin tekstiilitulostustapauksissa, jolloin joissain tapauksissa konservattorin

tietotason ylittävä tietotekninen puoli ei estäisi tekniikan hyödyntämistä.

Verhojen tekstiilitulostusprosessin kannalta olennaista oli dokumentoida alkuperäisten kuvioraporttien mitat sekä alkuperäisten kankaiden materiaali, sidos, tiheys, laskeutuvuus ja läpikuultavuus. Alkuperäisten kuvioraporttien mittoja tarvitaan muun muassa digitointivaiheessa, kuvankäsittelyssä sekä tulostettujen tekstiilien mittojen tarkastelussa ja muita tietoja tarvitaan tulostuksen pohjakankaan valinnassa. Informaatiota alkuperäisten verhojen saumarakenteista ja mitoista tarvittiin verhojen ompeluvaiheessa.

Verhokopioiden digitaalisen restaurointiasteen valinnan lähtökohtana oli, että verhokopioissa säilytettäisiin Nyholmin talon 1980-luvun lopun ajan henki, jolloin talo kaikkine irtaimistoineen siirtyi Espoon kaupunginmuseon omistukseen. Lopulta kuitenkin alkuperäisten verhojen kunto, rajattu valmistusaikataulu, kustannukset ja tekniikan mahdollisuudet johtivat verhokopioiden ajateltua uudempaan ulkonäköön ja kuvatiedostojen laajempaan digitaaliseen restaurointiin.

Harvojen konservoinnissa toteutettavien tekstiilitulostustapausten yhteydessä tarvitsee kiinnittää yhtä paljon huomiota värin valonkesto-ominaisuuksiin kuin näissä verhotapauksissa. On hyvä pohtia, mikä on haluttu riittävä valonkestotaso: museointeriööreihin tuotettujen materiaalien jonkinasteinen ikääntyminen on suotavaa, jotteivät ne eroa liikaa muista ympäröivistä materiaaleista. Tekstiilitulostusprosessin yhteydessä on hyvä päättää prosessin pääpaino. Onko pääpaino mieluummin materiaalien hyvissä valonkesto-ominaisuuksissa vai mahdollisimman alkuperäisissä materiaaleissa? Pentalan verhokopioissa päädyttiin parempiin valonkesto-ominaisuuksiin johtuen siitä, että kahdet verhokokonaisuudet joutuvat todella valoalttiisiin olosuhteisiin, vaikka Nyholmin talon ikkunoihin on laitettu UV-suojakalvot ja museon aukioloaikojen ulkopuolella ikkunoissa on lisäksi suojaaavat rullaverhot. Väriaineiden vaihtaminen kesken tekstiilitulostusprosessin aiheutti paljon lisätyötä, mutta sa-

malla kertyi paljon uutta tietoa tekstiilitulostusprosessiin liittyen. Uutta tietoa selvisi itse tekniikasta, pohjakankaista ja niiden hankinnasta sekä tulostuspalveluntarjoajista, joilla lopullinen tulostustyö teetettiin. Kotimaista ja ulkomaista palveluntarjoajaa käytettäessä pystyttiin vertailemaan, mistä kustannukset muodostuvat sekä yhteistyön toimivuutta näiden eri tahojen kanssa.

Itse tekstiilitulostusprosessin läpikäynti ja vastaan tulleiden haasteiden lisäselvitys aiempien konservointitapausten ja muun teorian kautta opetti paljon tekniikasta. Tätä kautta huomattiin muun muassa yleisen värinhallinnan ja esineen digitointivaiheen kuvan koon ja resoluution tärkeys, eri tulostimien ja pohjakankaiden vaikutus tulostuviin värisävyihin sekä voimakkaiden värisäätöjen haasteet, jos alkuperäinen kuvatiedosto ei ole tarpeeksi suuri ja tarkka.

Tekstiilitulostustekniikka mahdollistaa pienten painoerien valmistuksen taloudellisemmin ilman väri- ja raporttikoon rajoitteita verrattuna perinteisiin painotekniikoihin, koska tulostus tehdään digitaalisesta kuvatiedostosta eikä siinä tarvita painokaavioita. Tekstiilitulostus on näin ollen hyvä uusi työkalu tekstiilikonservoinnissa kuvioitujen paikkapalojen, päälle tulevien harsomaisten yksiväristen tai kuvioitujen suojakankaiden ja tekstiilikopioiden valmistukseen. Verhokopioprosessin käytännön kokemusten perusteella voidaan sanoa, että tekniikka soveltuu tekstiilikopioissa etenkin painokankaiden kopiointiin, ja kuvioon kudottujen kankaiden osalta tulostuksen pohjakankaan merkitys korostuu. Tulosteen kolmiulotteisen vaikutelman toimivuus konservoinnissa vaatisi vielä lisätestausta. Tekstiilikonservoinnissa alkuperäisten haalistuneiden värien palauttaminen ei ole mahdollista perinteisin konservointimenetelmin. Tekstiilitulostus tarjoaa tähän mahdollisuuden. Kuvankäsittelyillä ja värisäädöillä voidaan haluttaessa kirkastaa jo haalistuneita värejä, ja yrittää palauttaa niitä tulostusväriavaruuden puitteissa alkuperäisten kaltaisiksi. On myös tiedostettava, että tulostustekniikalla on omat rajoitteensa värisävyjen suhteen.

Kirjoittaja on tekstiilikonservattori (AMK), työskentelee tällä hetkellä erilaisten konservointiprojektien parissa ja vastaa mielellään aiheeseen liittyviin mahdollisiin kysymyksiin (leirni@hotmail.com).

"Saaristomuseo Pentalan verhokopiot: Digitaalisen tekstiilitulostustekniikan hyödyntäminen konservoinnissa" -opinnäytetyö löytyy osoitteesta
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017101316050>

Lähteet

Cole, Alice 2007. Digital Printing for Textile Conservation. Final Year Research Project. Royal College of Art/Victoria and Albert Museum. London. Julkaisematon raportti.

DigiPrintNetwork 2017. Galleria. [verkkoaineisto] Saatavissa: <http://dpn.metropolia.fi/?page_id=10> Luettu 1.10.2017.

Hawkyard, Chris J. 2006. Substrate preparation for ink-jet printing. Ujii, Hitoshi (toim.): Digital printing of textiles. Cambridge: Woodhead Publishing Limited. 201–217.

Murphy, Miriam 2012. The creation, implementation, and safety of digitally printed fabrics in textile conservation: Where are we in 2012? Textile Specialty Group Postprints, vol 22, 91–98.

Paju, Tuiti 2015. Informaation jakaminen digitaalisesta tekstiilitulostustekniikasta DigiPrintNetwork-hankkeen museoprojektiin liittyvän kurssin vetäjänä ja opinnäytetyöprosessin yhteydessä. Suulliset tiedonannot syksy 2015 ja kevät 2016.

Paju, Tuiti 2017. Intohimona digitaalinen tekstiilitulostus. Paju, Tuiti (toim.): DigiPrintNetwork. Tutkimusjulkaisu. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. 3–4. [verkkoaineisto] Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/130392/DPN_hanke_julkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 19.9.2017.

Pellonpää-Forss, Maija 2016. Värimenetelmät II: värjäys, maalaus, kankaanpainanta, tekstiilitulostus. Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu.

Hyvästit maalarinteippikiinnityksille, kellastuneille pahveille ja lasia vasten liiskaantuneille väripinnoille!

Palvelutarjontaamme kuuluu korkealaatuinen paperipohjaisten teosten kehystystyö. Erilaisia kehysvaihtoehtoja on tarjolla runsaasti tyyliin kuin tyyliin. Leikkaamme ammattitaidolla myös teosten aukkokartongit.

Myyntivalikoimastamme löydät kehysten taustasuojaksi tarkoitettuja mikroaaltokartonkeja, happovapaita passepartout-kartonkeja, liimapapereita ja teippejä, heloja, naulaimia, nupinauloja...

www.museoidenhankintakeskus.fi

Museoiden
hankintakeskus

Geelipuhdistuksesta Lontoossa

TEKSTI JA KUVAT: **ARI TANHUANPÄÄ**

International Academic Projects (IAP) ja Tate järjestivät Lontoossa lokakuun lopulla pitkään odotetun, yksinomaan geelipuhdistukseen keskittyneen kongressin **Gels in the Conservation of Art**.

Kongressin pitopaikkana oli Westminsterissä sijaitseva The Emmanuel Centre, jonka juhlasali pakkautui tupaten täyteen: kongressiin osallistujia oli lähes 600, silti osa kiinnostuneista jäi rannalle. Yllätyksekseni huomasin olevani ainoa kongressiin osallistuva kotimainen maalauskonservaattori, Suomesta oli sentään kaksi muuta kollegaa, paperikonservaattorit **Kaisu Voutilainen** Kansallisgalleriasta ja **Anna Aaltonen** Museoiden hankintakeskuksesta.

Geelipuhdistus yksilöityy useimmiten amerikkalaisen Delawaren yliopiston konservoinnin professori **Richard Wolbersiin**, joka ryhtyi kehittämään menetelmiään jo 1980-luvulla. Vuonna 2000 hän julkaisi teoksensa *Cleaning Painted Surfaces: Aqueous Methods* (London: Archetype), johon hän oli koonnut siihenastiset kokemuksensa geelien käytöstä. Kirjassaan, jota ainakin itse pidin ensilukemalta turhan vaikeatajuisena, Wolbers käsitteli myös entsyymien käyttöä geelien osana – sittemmin ne vaikuttavat pudonneen hänen materiaaliarsenaalistaan (osallistuessani hänen vetämäänsä kurssiin Lontoossa 2014 entsyymejä ei lainkaan käytetty käytännön harjoituksissa). Lontoossa entsyymien käyttöä esiteltiin tosin muutamassa esitelmässä,

eräässä jopa yhdistettynä lämpötilan säätelyyn.

Wolbersin pyrkimyksenä on myös orgaanisten liuottimien minimoiminen. Wolbers on viime vuosina ryhtynyt korostamaan vesipohjaisten puhdistusgeelien pH:n säätelyä – yleisesti turvallisena pidetään geelejä, joiden happamuus sijoittuu 5,5:n ja 8,5:n väliin – ja sen lisäksi puhdistusgeelien sähkönjohtavuutta (*conductivity*) suhteessa puhdistettavien pintojen sähkönjohtavuuteen. Perusteena sähkön-

johtavuuden mittaamiselle on se, että on haitallista, jos puhdistamisessa käytetyn materiaalin ionikonsentraatio on selvästi käsiteltävän maalipinnan ionikonsentraatiota korkeampi (hypertonisuus) tai huomattavasti sitä alempi (hypotonisuus): vaarana ensiksi mainitussa tapauksessa on maalikalvon kutistuminen, jälkimmäisessä sen turpoaminen. Sähkönjohtavuuden mittaamisen merkitys korostuu varsinkin akryylimaalauksia käsiteltäessä – akryylimaalien sähkönjohtavuuden on

katsottu sijoittuvan välille 0-1200 mikrosiemensiä, kun öljymaalin vastaava arvo jää 5:n ja 200:n mikrosiemensin väliin. Wolbers pitää turvallisena rajana sitä, että puhdistuksessa käytetyn materiaalin sähkönjohtavuus sijoittuisi 50:n ja 2000:n mikrosiemensin välille – toisin sanoen, että se olisi enintään kymmenkertainen suhteessa puhdistettavaan pintaan. On huomattava, että esimerkiksi yleisesti pintapuhdistuksessa käytetyn triammoniumsitraatin (TAC) sähkönjohtavuus 1 % deionisoidussa vedessä on jopa 8000 mikrosiemensiä (vesijohtoveteen liuotettuna vielä tätäkin korkeampi), mikä ylittää öljymaalauksia puhdistettaessa reilusti tämän säännön. Yleisenä periaatteena maalikalvon turpoamisen ja kutistumisen välttämiseksi on saatava geelin ja puhdistettavan pinnan välinen suhde lähelle isotonisuutta, sitä, että ne sijoittuisivat sähkönjohtavuutensa puolesta lähelle toisiaan – ei kuitenkaan liian lähelle, jolloin puhdistusteho jäisi hyvin heikoksi.

Happamuuden ja sähkönjohtavuuden mittaamiseen Wolbers – aivan kuten toinen geelipuhdistuksen pioneeri, Gettyssä geelien valmistamisen apuvälineeksi *Cleaning Modular Program* -tietokoneohjelmansa kehittänyt konservattori **Chris Stavroudiskin** – käyttää Horiban valmistamia LaquaTwin-mittareita. Itse mittaustapahtuma aloitetaan sillä, että Agarista valmistetaan esimerkiksi petrimaljaan geeli, josta sitten leikataan koepalaneulalla (*biopsy punch*) pienen pieni kiekko. Tämä kiekko nostetaan pinseteillä mitattavalle pinnalle. Kun kiekko on vaikuttanut pinnalla muutaman minuutin, se nostetaan pinseteillä pH-tai sähkönjohtavuusmittariin, odotetaan taas muutama minuutti ja luetaan tulos. Jos käy niin, että kulloinkin kyseessä olevan pinnan puhdistamiseen aiotun geelin ionikonsentraatio osoittautuu selvästi tämän pinnan ionikonsentraatiota korkeammaksi, sitä on laimennettava deionisoidulla vedellä, joka on sähkönjohtavuudeltaan

New Methods of Cleaning Painted Surfaces -kurssilla Lontoossa 2014, keskellä Richard Wolbers.

hypotonista, eli sillä on alhainen ionikonsentraatio; jos taas pinnan ionikonsentraatio jää puhdistusgeelin ionikonsentraatiota selvästi alhaisemmaksi, geeliin on lisättävä hypertonisia suoloja.

Miksi sitten käyttää puhdistusgeelejä? Wolbers viittaa usein siihen maalauksinkonservattoreiden yleisesti jakamaan kokemukseen, että pintaan, josta on poistettu lakka, jää usein harmahtava kalvo (*whitish residue*). Tähän kalvoon ei useimmiten juuri kiinnitetä huomiota – sehän häviää, kun maalaus lakataan uudelleen. Asia jäi kuitenkin vaivaamaan Wolbersia. Hän päätyi asiaa puntaroituaan siihen, että kyseinen harmaa kalvo on suoraan seurausta geeleihin sitomattomien liuotinsuojien käytöstä lakanpoistossa. Hänen mukaansa vapailla liuottimilla (*unbound solvents*) on mahdollista poistaa vain se osa kellastuneesta lakasta, joka on vähiten oksidoitunut. Nämä jäämät – jotka ovat luonnonhartsien kaikkein hapettuneimpia fraktioita ja siten myös kaikkein haitallisimpia maalipinnalle – jäävät liukenematta, ja kun maalaus lakanpoiston jälkeen lakataan uudelleen, van-

han lakan kaikkein happamimmat elementit jäävät vaikuttamaan suorassa kontaktissa maalipintaan. Kaikkein hämmästyttävintä on se, että nämä jäämät saadaan liukenemaan vesipohjaisiin pH-säädelyihin geeleihin, joihin on lisätty vain muutama prosentti orgaanista liuotinta – periaatteena on se, että ikääntyessään luonnonhartsilakat muuttuvat yhä polaarisemmiksi, minkä ansiosta ne voidaan saada liukenemaan veteen, jonka pH:ta on hieinan nostettu.

Sekin etu geelien käytössä on, että ne hidastavat liuottimien haihtumista maalipinnalta ja lisäksi niiden diffuusiota, minkä ansiosta liuotingeeli vaikuttaa käsiteltävässä kohdassa pidempään. Tämä tuo myös sen edun, että liuottimien tunkeutuminen maalaukseen on paremmin hallittavissa kuin geeleihin sitomattomilla liuottimilla. Se, että geeli vaikuttaa puhdistettavalla pinnalla pidemmän ajan, mahdollistaa myös sen, että voidaan käyttää liuotustehonsa puolesta heikompia liuottimia, jotka ovat vähemmän haitallisia niin käsiteltävälle kohteelle kuin konservattorin terveydellekin. Geelejä käyttämällä voidaan minimoi-

da myös sitä maalipinnan hankautumista, mikä on välttämätön seuraus siitä perinteisestä tavasta, jossa liuottimeen kastettua vanutuppoa rullataan puhdistettavalla pinnalla. Jäykän geelin viskositeetti mahdollistaa myös maalauksen puhdistamisen pystyasennossa – geeliä voidaan levittää jopa kattoon.

Lontoon kongressin ohjelma oli jaoteltu siten, että ensimmäisenä päivänä puhuttiin polysakkaridipohjaisista geeliä muodostavista aineista: agaroosista, gellaanikumista (*gellan gum*), ksanteenista (*xanthan*) ja metyyli-selluloosasta. Muina päivinä puhuttiin puolestaan polyakryyleista, kuten Pemulenista ja Carbopolista, lisäksi silikonipohjaisista liuottimista (heksametyylidisiloksaani, oktametyylisiklotetrasiloksaani ja dekametyylisiklopentasiloksaani, ytimekkäämmiin D 2, D 4 ja D 5) ja vielä PVA-booraksi-pohjaisista materiaaleista – sekä eri

geelityyppien yhdistelystä samassa konservointikohteessa. Kyseisten kemikaalien taustaan perehtyessä huomaa pian, että suurta osaa niistä käytetään yleisesti sekä elintarviketeollisuudessa että monissa kosmetiikkatuotteissa. Esitelmissä käsitellyt konservointikohteet vaihtelivat öljy-, tempera-, vesiväri- ja akryylipohjaisista teoksista (sekä vanhasta taiteesta ikonit mukaan lukien että nykyteoksista) seinämaalauksiin, paperipohjaisiin teoksiin (grafiikka, persialaiset miniatyyrit, julisteet), veistoksiin, arkeologisiin, etnografisiin ja luonnonmateriaaleihin (mm. huopahattu, koivunkaarnakanootti, museoon siirretty poikkileikkaus mammuttipetäjästä), mosaiikkiteoksiin, keramiikkaan ja merilöytöihin.

Ainoa kriittinen äänenpaino kuultiin **Gwendoline Fifelta** (SRAL, Maastricht), joka ilmaisi huolensa siitä, että yhä monimutkaisemmiksi käy-

vien puhdistusmenetelmien käyttöönotto konservoinnissa voi johtaa suurentuneisiin riskeihin toimenpiteiden hallittavuuden kannalta – paradoksaalista sinänsä, koska yhtenä tärkeimpänä perusteena geelien käyttöönotolle on mainittu juuri puhdistustoimenpiteen hallittavuuden parantaminen. Omassa esitelmässään hän ei puuttunutkaan millään tavalla Wolbersin geeleihin, vaan esitteli Maastrichtissa käytössä olevan puhdistusmenetelmän (*tissue-gel-composite*), jossa käytetään hyväksi Klucelilla impregnoituja japaninpapereita. Fife nosti esiin myös kysymyksen kongressissa esitelyjen liuottimien turvallisuudesta – hyvä kysymys, kun ottaa huomioon, kuinka eräässä esitelmässä kerrottiin **Eugène Delacroix'in** (1798–1863) pariisilaiseen *Saint Sulpice* -kirkkoon tekemien massiivisten seinämaalusten puhdistuksesta, joiden käsitte-lyyn kerrottiin kuluneen kaikkiaan

The Emmanuel Centren luentosali, jossa kongressi pidettiin.

300 litraa heksametyylidisiloksaanial! Tätä silikonipohjaista kemikaalia käytetään toki yleisesti kosmetiikkateollisuudessa, mutta hyvin laimeina liuoksina. Vielä muutama vuosi sitten yksi ongelma vaikutti olevan myös tiettyjen materiaalien saatavuus (varsinkin pieninä määrinä, ovathan kyseessä suurelta osin teollisuudessa käytettävät kemikaalit) ja joidenkin kohdalla myös korkea hinta – nyt vaikuttaa siltä, että Kremeriltä on saatavissa useimpia materiaaleja.

Silikoniliuotinten hyödyntäminen on mahdollistanut sen, että vesipohjaisia geelejä on mahdollista käyttää suhteellisen turvallisesti myös vedenaroille pinnoille. Yhtenä käyttökohteena eräässä esitelmässä mainittiin vanhojen liimajäänteiden poiston viimeistely vuoraukskankaan taustapuolelta ksanteenigeelillä, jonka pH ja sähkönjohtavuus oli säädetty kohteen mukaiseksi – vesipitoista geeliä oli mahdollista käyttää, kun pinta oli ensin käsitelty hydrofobiseksi D 5-silikoniliuotimella. Kyseinen liuotin esti veden tunkeutumisen kankaan kuituihin ja sitä kautta kankaan etupuolelle. Geelijäämät poistettiin käsittelyn jälkeen ensin lastalla kaapimalla ja kuivilla vanutupoilla, sen jälkeen pinta käytiin lävitse käyttämällä deionisoidulla vedellä aavistuksen verran kostutettuja vanutuppoja, lopuksi pinta käsiteltiin vielä heksametyylidisiloksaanilla D 2. Italialainen geeliasiantuntija **Paolo Cremonesi** huomauttaa artikkelissaan, että myös puoli-kiinteässä muodossa käytettävät jäykät agarosigeelit ovat ihanteellisia vedenarkojen pintojen, esimerkiksi vesikullattujen kehysten, puhdistukseen.

Pitkään on keskusteltu myös siitä, kuinka paljon ja minkä tyyppisiä jäämiä puhdistettaville pinnoille jää – tähän tutkittiin jo vuosia sitten Gettysissä. Yhtä tärkeää geelien käyttökelpoisuutta arvioitaessa onkin niiden puhdistustehon lisäksi pidettävä sitä, miten helposti ja tehokkaasti ne ovat poistettavissa (*clearance*) käsitellyiltä

Yksi kongressia jaksottaneista paneelikeskusteluista: Wolbers, Soraya Alcala (Westchester Art Conservation, USA), Stefani Kavda (UCL Qatar, University College London) ja tunnistamaton henkilö.

pinnoilta. Jäämiä on etsitty mm. FTIR-spektroskopiolla sekä kaasukromatografi-massaspektrometrillä (GC-MS). Eräässä esitelmässä kerrottiin saadun näkyviin agarosi- ja gellaanikumipohjaisten geelien käsiteltyyn paperiarkkiin jättämät jäämät lisäämällä geeleihin fluoresiinia ja sitten mikrokuvaamalla käsitelty kohde ultraviolettisäteilyssä. Paolo Cremonesi tosin esitti mielipiteensä, ettei pelkästään se, jos joitakin mikroskooppisen pieniä jäämiä jäisikin kohteeseen, ole välttämättä haitallinen asia – kyse on tietenkin ennen kaikkea jäämien reaktiivisuudesta.

Fife kertoi kohdanneensa jopa sellaisenkin tilanteen, jossa geelien käyttöä tietyn konservointikohteen puhdistamisessa olisi kategorisesti edellytetty. Tämä ei tietenkään ole asianmukaista. Kysymys ei siis ole siitä, että nyt kovinkin ”muodikkailta” vaikuttavat geelit olisivat syrjäyttämässä perinteisiä liuottimia ja liuotinseoksia erilaisissa puhdistustoimenpiteissä. Perinteisesti maalauksissa käytetyt lakatkaan eivät ole katoamassa mihinkään – vaikka orgaanisten liuot-

timien perustelematonta käyttöä karstastava Wolbers unelmoikin ääneen vielä joskus kehittävänsä vesiliukoisen taululakan. Kyse on siitä, että ne tarjoavat yhden uuden vaihtoehdon, erityisesti kaikkein haasteellisimpien puhdistuskohteiden kohdalla.

Vaikuttaa siltä, että neljäsataisivuudesta kongressijulkaisusta on pyritty tekemään tietopaketti, josta mahdollisimman hyvin käy ilmi geelipohjaisten materiaalien monet käyttömahdollisuudet konservoinnissa. Oppikirjamaisesti kirja päättyykin vielä Wolbersin tekemään yhteenvedon geelejä muodostavista polymeereistä, *Terminology and Properties of Selected Gels*. Ja enpä muista ennen pitäneeni käsissäni kongressijulkaisua, jossa on aiheenmukainen hakemisto!

Kirjoittaja on Sinebrychoffin taidemuseon Vastaava konservaattori ja taiteentutkija FT.

Lähteet

Angelova, L. V. & Ormsby, B. & Townsend, J. T. & Wolbers, R. (eds.) (2017) *Gels in Conservation of Art*. London: Archetype.

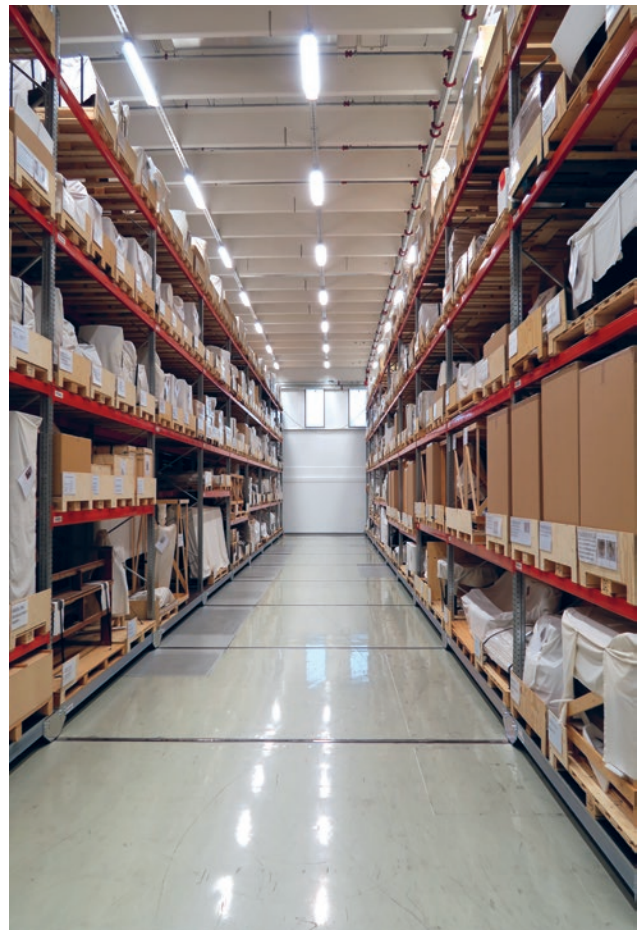
Muutosta muuttoon ja pari näyttelyä päälle!

**Konservaattoreiden arkea
kokoelmakeskusprojektin pyörteissä**

TEKSTI ELVIIRA HEIKKILÄ
KUVAT HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO

Valaisimien säilytys Malmin kokoelmakeskuksessa.

Turvalaakson kokoelmakeskuksen MOV0-säilytysjärjestelmä.

Helsingin kaupunginmuseon varastot, kokoelmakeskukset ja konservointitilat 2005-2017:

Tunneli -> 2005 (Finlandia-talon väestönsuoja)	Tekstiilikokoelma, apteekkikokoelma, jalometallit
Ruskeasuo -> 2006	Julkisten tilojen kokoelmat, arkeologinen kokoelma, ajoneuvot
Junatie -> 2006	Yksityisiltä peräisin olevat huonekalut, pienesineet, huonekalukonservointitilat
Sofiankatu 4 -> 2013	Konservointilaitos, arkistokokoelma
Malmin kokoelmakeskus 2005-2016	Yksityisiltä peräisin oleva esineistö, tekstiilikokoelma, apteekki-kokoelma, taidekokoelma, osia valokuva- ja negatiivikokoelmista, esine- ja huonekalukonservointitila
Honkanummen kokoelmakeskus 2006-2015	Julkisten tilojen kokoelmat, arkeologinen kokoelma, rakennusosakoelma, osa kuvakokoelmasta, esine- ja huonekalukonservointitila
Hyrylä 2007->	Raitiovaunut, moottoriajoneuvot
Turvalaakson kokoelmakeskus 2015->	Pääosa kokoelmista, konservointitilat, verstaas, valokuvausstudio

Helsingin kaupunginmuseo muutti uuteen kokoelmakeskukseensa Turvalaaksoon Vantaalle vuoden-vaihteessa 2017. Tämä haastattelu tehtiin 2.5.2017, kun muutto oli ohi ja työskentely konservointilaitoksella oli jo aloitettu. Tarkennuksia ja päivityksiä artikkeliin tehtiin joulukuussa 2017. Haastateltavina olivat kokoelmakeskus-konservaatordi, esinekonservaatordi **Sanna Niemi-Pynttäre**, huonekalukonservaatordi **Ritva Mannermaa** ja tekstiilikonservaatordi **Maarit Jones**. Muutossa oli mukana lisäksi toinen esinekonservaatordi, ennaltaehkäisevään konservointiin erikoistunut **Leena Lehto**, rakennuskonservaatordi **Jaana Perttilä** ja alkuvuodesta eläköitynyt paperikonservaatordi **Usko Heinonen**. Myös konservaatoreiden esimiehellä, intendentillä **Elina Kalliolla** oli olennainen rooli kokoelmakeskushankkeessa ja muutoissa

Muuton vaiheet

Helsingin kaupunginmuseon kokoelmien ja konservointitilojen muutto-projekti yhteen kokoelmakeskukseen sai alkunsa vuonna 2005, kun uutta

kokoelmakeskushanketta ryhdyttiin suunnittelemaan. Erilaisten kariutuneiden ja hylättyjen suunnitelmien jälkeen varsinainen hanke käynnistyi vuonna 2014 sopivien tilojen löydyttyä. Tätä ennen oli ollut käytössä lukuisia varastotiloja ja kaksi tilaa, joita voitiin jo kutsua kokoelmakeskuksiksi. Kulttuurihistoriallisen kokoelman muuton alkuvaiheessa päätettiin panostaa kokoelmien inventointiin. Konservaatordit kävivät läpi, puhdistivat ja kuvasivat esineet ja veivät tiedot luettelointihjelmaan. Uusilla parempilaatusilla digikuvilla korvattiin vanhat, huonolaatuisemmat tunnistekuvat.

Muuttoprojektia varten palkattiin lisää museomestareita, konservaatordireita ja museoapulaisia määräaikaisiin työsuhteisiin: yhteensä muuton eri vaiheissa työskenteli noin 40 henkilöä. Määräaikaaiset työntekijät olivat välttämättömyys muuton onnistumiselle, huokaavat konservaatordit yhteen ääneen. Kokoelman inventoinnista oli suuri etu konservaatordireille, sillä he pääsivät hahmottamaan koko esine-kannan, mitä harvoin suuressa museossa tapahtuu. Nyt esineet ovat paitsi heidän muistissaan, myös viety tieto-

kantaan. Lopputulos – siististi pakatut ja merkityt esineet hyllyissä – oli ihana nähdä kuukausien, jopa vuosien intensiivisen työjakson jälkeen.

Yleisesti Turvalaaksosta

Yksi kokoelmakeskushankkeen tavoitteista oli saada enemmän tilaa ja nimenomaan ylöspäin, sillä suurempaan lattiapinta-alan ei voitu satsata. Korkean säilytystilan eli sähköisesti liikkuvien MOVO-hyllyjen hallin korkeus on noin 9 metriä. Tätä kirjoittaessa joulukuussa 2017 toinen uutuuks, kaksitasorakenne eli 8-lohkoinen pienesinehyllystö, alkaa jo täyttyä esineistä. Sen valmistuminen alkuvuonna 2017 viivästyi, mutta muutossa sattuu ja tapahtuu yllätyksiä. Suurin osa pienesineistä on kuitenkin pakattu kuljetusta varten myös säilytystä ajatellen, joten lisäaika kuormalavoilla ei vaikuta niiden säilymiseen. Tätä nykyä kokoelmille ja konservointitiloille on aiempaa vähemmän neliöpinta-alaa, mutta tilojen kuutiomäärä on kasvanut. Lisäksi tilankäyttöä on tehostettu esineiden paremmalla sijoittelulla ja pakkaamisella. Tavaraa ja tarvikkeitaakin

Tekstiilikonservaattorit työn touhussa.

Tuoleja valmiina lähtöön Honkanummelta Turvalaaksoon.

Esineiden ja huonekalujen konservointitilat Turvalaakson kokoelmakeskuksessa.

tarvitaan vähemmän yhdessä kokoelmakeskuksessa kuin useassa.

Helsingin kaupunginmuseossa kokoelmakeskuskonservaattori vastaa ennaltaehkäisevästä konservoinnista säilytystiloissa. Turvalaaksoon määriteltiin kaksi erilaista olosuhdetilaa: yleinen säilytystila, jossa kosteus on 50 ± 5 RH% ja lämpötila $16-22^{\circ}\text{C}$ (kesä 20 ± 2 , talvi 18 ± 2), sekä kuivatila, jossa kosteus on 30 ± 5 RH% ja lämpötila $16-22^{\circ}\text{C}$. Kuivan tilan olosuhteista HKM vastaa itse, muiden tilojen olosuhteiden ylläpidosta vastaa Suomen Pankki. Turvalaakson kokoelmakeskus onkin Helsingin kaupunginmuseon ensimmäinen taloteknisesti olosuhdesäädelytila.

Konservointi- ja säilytystilat Turvalaaksossa

Alusta asti oli myös tärkeää saada Turvalaaksoon toimivat ja viihtyisät konservointitilat. Konservaattorit osallistuivat työtilojen suunnitteluun aktiivisesti. Konservaatteoreiden työskentelyolosuhteet ovatkin parantuneet huomattavasti erillisten pesutilojen, karanteenitilan ja paremman valokuvauspisteen myötä. Työtilat ovat myös väljempää, joten esimerkiksi huonekalukonservoinnissa voi olla useampi esine kerrallaan ja niiden paikkoja voi vaihdella työn edetessä. Konservointitilat on jaoteltu niin, että huonekalu- ja esinekonservointi ovat samassa tilassa ja paperi- ja tekstiilikonservointi samassa. Jako tuli luontevasti paitsi pesutilan, myös tarvittavien työvälineiden myötä. Olisi ollut ihanteellista sijoittaa kaikki työtilat mahdollisimman lähelle toisiaan, mutta valitettavasti museomestareiden verstaas on jouduttu teknisistä syistä laittamaan toiselle puolelle tiloja. Nykyisissä tiloissa ei ole kynnyksiä ja esineiden esilleotto ja kuljettaminen konservointitiloihin on helppompaa. Uusi säilytysjärjestelmä on mahdollistanut paremman tilankäytön. Mahdollinen työskentely säilytystilojen hyllyväleissä otettiin huomioon oikein sijoitetulla valaistuksella.

Takanapäin ovat varastot, joissa

kaupunkinoki laskeutui huonekalujen pinnalle ja puuhyllytkin ovat onneksi historiaa. Muutot ovat tuoneet parannuksia kaikkien esineiden säilyttämiseen.

Muuton organisoiminen

Todella olennainen asia oli muuttolavojen tarkka merkitseminen ja listaaminen, josta pääasiassa vastasi intendentti kokoelmakeskusconservattorin ja museomestarin avustuksella. Jälkeenpäin on ollut helppo nähdä pakkausvaiheessa hankaliksikin koettujen ohjeiden hyöty. Intendentti piti myös kirjaa kaikista lähtevistä kuormalavoista, joita oli yhteensä 3280 kappaletta. Hetkittäin koko "paketti" olisi voinut hajota ja muuttotilanne suistua kaaokseen. Konservattorit kiittelevätkin intendenttiä, jolla riittivät hermot ja kokonaisuuden näkeminen koko muuton ajaksi. Hänen ansiostaan kaikki muutot sujuivat kontrolloidusti.

Oman kortensa kekoon kantoivat tietenkin myös muut työntekijät, jotka ahkerasti pakkasivat ja kirjasivat. Muuton aikana työntekijöitä oli paljon, ja osa vaihtui kesken projektin. Kaikilla ei ollut lainkaan aiempaa kokemusta museotyöstä, mutta onneksi hekin pääsivät hyvin sisään museaaliseen ajatusmaailmaan. Tämä tapahtui paitsi yleisen työohjeistuksen avulla, myös ennaltaehkäisevään konservointiin perehdyttävällä tietoiskulla ja työntekijöiden yhteistyön kautta. Haastetta toki kokemattomuus toi muuton keskellä. Ei ole varmastikaan helppoa tulla keskelle stressaavaa työtilannetta itselle vieraalle kentälle, mutta yllättävän moni viihtyi ja jopa löysi itsestään museokävijän.

Muutossa työskennelleiden muusta osaamisesta oli hyötyä museotyössä, muun muassa kokoelmätietojen kartuttamisessa. Esimerkiksi museovastustajana työskennellyt lasiartesaani tunnisti pakkaamisen lomassa lasiesineistön valmistustekniikoita ja vaurioita. Turkisten kohdalla ei käynyt näin hyvin, sillä vaikka alan asiantuntijaa etsittiin, sellaista ei valitettavasti löytynyt. Ko-

koelmakeskukseen on ollut suunnitella viileäsäilytystila, jossa turkikset säilyisivät parhaiten.

Muutoissa oli suuri tekemisen vimma, mistä kertoo vaikkapa niiden aikana tehdyt kompromissit puhtauden suhteen. Honkanummelta ja Malmilta pois muutettaessa oli loppuvaiheessa esinehyllysten seassa puusepän verstaas, jossa tehtiin muun muassa tukirakenteita esineiden kuljetuslavoihin. Kokoelmakeskuksiin myös tuotiin muualta teetetty raakapuiset kuormalavat suoraan esinehalleihin sisään. Esineet pakattiin tuoduille lavoilta ripeästi ja lähetettiin matkaan, eli ne eivät jääneet halliin odottelemaan ja likaantumaan.

Puiset, vanerilevyillä päällystetyt kuormalavat, kooltaan 120x80cm ja 120x100, olivat perusyksikkö hyllyjä ja kuljetuksia suunniteltaessa. Jatkeita ja erityislevyjä ja -pitkiä lavoja toki tarvitsi tehdä ja tullaan tekemään tarvittaessa jatkossa. Kuormalavat pitävät yhä pintansa kokoelmakeskuksen säilytysjärjestelmän lähtökohtana ja perusyksikkönä. Konservattorit ja museomestarit tekivät pakkaamisessa jatkuvasti yhteistyötä ja sitä kautta museomestarit oppivat lisää esineiden käsittelystä. Tutkijatkin olivat aktiivisesti mukana muuttotouhussa ja vastailivat kiperiin kysymyksiin ripeästi. Kaiken kaikkiaan konservattorit pitävät onnistumisena sitä, että esineiden ehdoilla pystyttiin toimimaan koko muuton ajan. Ratkaisuihin täytyi olla luova ja miettiä niitä pitkällä tähtäimellä.

Kokoelmat haltuun ja pakettiin

Esinekonservattori oli tyytyväinen voituaan kaiken yleisen muuttorumban keskellä keskittyä kokonaisen esineryhmän läpikäymiseen. Hän inventoi, digikuvasi ja pakkasi mielenkiintoisen ja osin hyvin vaativan valaisinkokoelman. Muut isot esineet pakattiin museomestareiden suunnitteleminen tukirakenteiden avulla lavoilta. Pienesinekokoelman muuttoa var-

HKM:n kokoelman laajuus vuonna 2016:

- Kulttuurihistoriallinen kokoelma yhteensä 453 318 esinettä
- Taidekokoelma 6 164 teosta
- Valokuvakokoelma 970 992 objektia.

ten oli palkattuna myös kaksi määräraikaista esinekonservattoria. Näin saatiin suuri osa pienesineistä inventoitua. Esineiden muuttamisessa iso osuutensa oli myös museopulaisella, joka pakkasi pakkaamasta päästyään.

Huonekalukokoelman osalta lähes koko esinemassa otettiin haltuun. Vakiuinen huonekalukonservattori kävi läpi kaikki arkut ja tuolit aikajärjestyksessä ja määräraikaiset huonekalukonservattorit inventoivat muun muassa kaapit, sohvut ja sivu- ja sohvapöydät. Lopulta kaikki huonekalut pääsivät nimikoituina ja lakanalla suojattuina kuormalavoille.

Lähes kaikilla huonekaluilla ja pienesineillä oli jonkinlainen sähköinen esinekortti, joten lukuisia numerottomia esineitä tunnistettiin ja lähes kaikki vähäisillä tiedoilla ja vanhoilla kuvilla varustetut tietueet päivitettiin.

Vakituisen tekstiilikonservattorin ollessa rakentamassa näyttelyä kaksi määräraikaista tekstiilikonservattoria työskentelivät itsenäisesti pakkaamisen parissa. Onneksi he tunsivat talon jo entuudestaan. Läheskään koko tekstiilikokoelmaa ei inventoitu, sillä siihen aika ei olisi mitenkään riittänyt. Tekstiilien tietoja ja kuvia oli konvertoitu muita esineryhmiä vähemmän tietokantaan, joten kolmikko aloitti jo hyvissä ajoin inventoimisen. Tekstiili-ryhmät, kuten pukujen yläosat ja taso-tekstiilit, otettiin yksitellen esiin, ne kuvattiin ja tiedot vietiin tietokantaan. Inventoinnin seurauksena tekstiilien säilytystavat muuttuivat, suurin osa vanhimmista puvuista pakattiin laatikoihin ja uudemmat puvut ripustutangoille. Tekstiilikonservattori ja museomestarit suunnittelivat yhdessä vaatepuilla olevien tekstiilien kuljetuslavat. Tankotekstiilien kuljetuslavat suojattiin lakanan sijasta paperilla,

Tilan määrä:

- Honkanummen kokoelmakeskus (3 456 m²)
- Malmin kokoelmakeskus (3 356 m²)
- Hyrylä (1 900 m²)
- Turvalaakson kokoelmakeskus (7 500 m²)
- säilytysalueet 6 200 m² (MOVO, 2-tasorakenne ja luola)
- konservointitilat 300 m²
- muut tilat yli 1 000 m² (museomestarien verstaas, valokuvausstudio sekä tauko- ja toimistotilat)

mistä ei irtoa samalla tavalla pölyä.

Taidekokoelmaa käsittelevät museon oma esinekonservaattori ja muuttoa varten palkatut taidekonservaattori ja esinekonservaattori. He inventoivat, pakkasivat ja tarvittaessa tukivat teokset ja muuton jälkeen palkattu taidekonservaattori teki tarvittavia konservointitoimenpiteitä. Kaupunginmuseola ei ole taidekonservaaattoria. Rakennusosakokoelman muutto alkoi laajan kaakeliuunikokoelman inventoinnilla, josta vastasi vakituinen rakennuskonservaattorin lisäksi määräaikainen rakennuskonservaattori yhdessä museomestareiden kanssa. Suuret ja haastavat rakennusosat olivatkin ensimmäisiä muutettavia.

Näin laajoja kokoelmien selvitys- ja kuntotarkastusoperaatioita ei ole aikaisemmin tehty. Helsingin kaupungin museon kokoelman kulttuurihistoriallinen arvo nousi esinetietojen ja -dokumentoinnin lisääntyessä. Konservaatit toteavat, että esineiden läpikäynnin myötä nyt tiedetään tarkemmin, mitkä kokoelman osat vaativat jatkossa enemmän huomiota.

Muita esiin nousseita asioita

Muuton aikana konservaatoreille nousi kysymyksiä säilytysmateriaaleista. Materiaalivalinnat tehdään aina sen hetkisten tietojen ja mahdollisuuksien perusteella, ja jos myöhemmin havaitaan ongelmia, täytyy etsiä jotain uutta. Tiedon määrä uusista materiaaleista lisääntyy koko ajan tutkimusten ja käyttökokemusten myötä. Esimerkiksi kaikkien museoammattilaisten tuntema ruskea silkkipaperi on

muuttunut ajan myötä happamaksi ja hauraaksi. Säilytysmateriaalien ikääntymistä on tarkkailtava siinä missä esineidenkin.

Muuttoinventoinnin yhteydessä tehtiin kokoelmapoistoja. Poistoehdotukset muodostettiin yhdessä tutkijoiden kanssa. Poistot ovat ajankohtainen ja koko museokenttää puhuttava aihe, mutta miten yleviä periaatteita sovelletaan käytännössä? Helsingin kaupunginmuseossa poistot hoidetaan ammattitaitoisesti, perustellaan huolellisesti ja tehdään pöytäkirjat, mutta silti se on vaikea prosessi. Toisaalta poistaminen tuntuu pahalta, menetykseltä, toisaalta poistot nostavat kokoelmien arvoa. Konservaatit ovat kuitenkin säilyttäjiä ja poistamiseen liittyy aina ristiriitoja. Ongelmana voi olla myös kiire tehdä päätöksiä, sillä isolla luudalla lakaiseminen on vaarallista, peruuttamatonta.

Lopuksi

Kaikki vakituiset konservaatit osallistuivat muuttojen aikana Uuden kaupunginmuseon, Lasten museon ja Hakasalmen huvilan *Musiikkia!* -näyttelyiden rakentamiseen ja huoltamiseen. Helsingin kaupunginmuseon näyttelytoiminta oli täysipainoista koko ajan. Pakkaamisen ja näyttelyesineiden käsittelemisen lisäksi konservaatit olivat mukana Turvalaakson kokoelmakeskuksen suunnittelussa. Kaikista asioista juuri suunnittelu aiheutti eniten turhautumista, koska rakennuksessa oli paljon asioita, joihin ei voinut vaikuttaa. Esimerkiksi ikkunoita on toimisto- ja sosiaalitiloissa harmillisen vähän ja viemärointi määritteli muun muassa pesutilojen sijainnin. Suunnit-

teluun osallistuminen oli olennainen asia, koska siten saatiin niin hyvät tilat kuin tässä projektissa oli mahdollista.

Konservaatoreiden mielestä oli yllättävää, että kaksi samanaikaista suurta projektia, muutto uuteen kokoelmakeskukseen ja perusnäyttelyiden uusiminen (Uusi kaupunginmuseo), sujuivat näinkin stressittömästi. Syynä tähän he pitävät paitsi kuulluksi tulemistakin, myös sitoutuneisuuttaan työhön. Työhön sitouttavia tekijöitä ovat kokoelman tärkeys, hyvä työporukka, toimiva yhteistyö lähimmän esimiehen kanssa ja tietenkin ammatin eli konservaatitöiden merkitys. Konservaatit kertovat myös kehittyneensä ammatissaan muuton aikana, sillä suurta esinemassaa katsoessa ja läpikäydessä tuli vastaan monenlaista.

Kahdeksan kuukautta haastattelun tekemisen ja lähes vuosi Turvalaaksoon siirtymisen jälkeen tunnelma on edelleen hyvä. Uudessa kokoelmakeskuksessa on arki lähtenyt rullaamaan suuren museon tyylillä. Esine- ja huonekalukonservoinnin tilat otettiin käyttöön jo heti tammikuussa, mutta paperikonservointitila on saanut eloa vasta uuden vakinaisen paperikonservaatitöiden aloittamisen myötä nyt syksyllä. Tekstiilikonservoinnissa on vielä tavaroiden ja materiaalien järjestely kesken säilytyskalusteiden viivästymisen takia. Tilojen käyttöönoton jälkeen on jouduttu teettämään pieniä muutoksia, kuten isoissa projekteissa yleensä tapahtuu.

Kirjoittaja on huonekalukonservaatitöiden työskenteli muuttoprojektissa talvella 2016-2017.

Lisää tietoa Helsingin kaupunginmuseosta ja sen kokoelmista löytyy täältä:

<http://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/>

<http://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/kokoelmat/>

YAMK OPINNÄYTETYÖ

JULKISIVUJEN VÄRITYSTUTKIMUS

KATARIINA RUUSKA-JAUHIJÄRVI, KONSERVAATTORI YAMK

Asiasanat: julkisivut, konservointi, väritystutkimus

Opinnäytetyö on suunnattu väritystutkimusten tekijöille ja tilaajille. Työssä esitellään yleisesti väritystutkimusten tekoa julkisivuihin, aiheeseen liittyviä kansainvälisiä standardeja sekä kuvaillaan mitä kattavaan väritystutkimukseen sisältyy. Lopuksi liitteinä esitellään opinnäytetyöprosessin aikana kehitetyt julkisivujen väritystutkimuskokonaisuudet sekä tilaajan ohje, joista voivat hyötyä sekä väritystutkimuksen tekijät että tilaajat. Liitteet toimivat käytännön työkaluina väritystutkimusten teossa sekä tilaamisessa, ja jokainen käyttäjä voi soveltaa niitä omien tarpeidensa sekä tutkittavan kohteen mukaan. Väritystutkimuskokonaisuuksia ja tilaajan ohjetta voidaan käyttää pohjana tuleville väritystutkimuksille. Niiden on myös tarkoitus kehittyä ja päivittyä käytännön kokemusten sekä mahdollisesti aiheeseen liittyvien tulevien standardien myötä.

Julkisivujen väritystutkimukseen kehitetyt väritystutkimuskokonaisuudet esitellään kolmen esimerkkikohteen

avulla. Konkreettisten esimerkkien avulla on tarkoitus selkeyttää, minkälaisia ja minkä laajuisia tutkimuksia erilaisiin kohteisiin vaaditaan. Väritystutkimuskokonaisuuksien laajuus vaihtelee siten, että tason III kokonaisuuteen sisältyvät vain suppeat perustutkimukset, tasoon II laajemmat tutkimukset ja tasoon I erittäin kattavat ja laajat tutkimukset. Kokonaisuuksien tavoitteena on, että alimman tason tutkimuksiin sisältyy riittävästi arkisto- ja kenttätutkimuksia tutkittavan kohteen julkisivujen värikysestä luotettavien tulosten saamiseksi. Lisäksi suppeimman tason tutkimusten perusteella on hyvä jatkaa, mikäli kohteeseen tehdään myöhemmin lisätutkimuksia. Opinnäytetyössä tuodaan lyhyesti esiin myös rakennusten julkisivujen rakennusmateriaaleissa esiintyviä haitta-aineita.

Julkisivujen väritystutkimusten sisältö vaihtelee tällä hetkellä tekijästä ja kohteesta riippuen laajasti. Raporttien ja tutkimusten laajuuden vaihtelu ai-

heuttaa haasteita töiden kilpailutuksessa, tulokinnassa sekä oikeiden tekijöiden valinnassa. Olisi kaikkien osapuolien hyöty, jos väritystutkimukset olisivat yhtenäisiä ja vertailukelpoisia. Yhtenäisten käytäntöjen vakiintuminen vie kuitenkin aikaa, joten työssä esitetään liitteiden sisältämien ohjeistusten lisäksi ratkaisuksi väritystutkimusten tekijöiden sekä tilaajien mahdollista lisäkouluttautumista. Opinnäytetyön tavoitteena on olla osana prosessia, jossa julkisivujen väritystutkimus kehittyy yhtenäisempään suuntaan.

Kirjoittaja on konservattori YAMK ja työskentelee konservattorina sekä asbesti- ja haitta-aineasiantuntijana Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy:ssä Helsingissä. Opinnäytetyönsä jatkoksi hän toivoo voivansa olla mukana kehittämässä ohjeistusta väritystutkimuksen tekoon asbestipitoisia maaleja sisältävään julkisivuun.

Katariina Ruuska-Jauhijärven konservoinnin YAMK opinnäytetyön theseus-linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705168343>

Normaali- tapaus?

TEKSTI LINDA RAITOSALO

Vuoden 2017 alussa eteeni tuli kiinnostava konservointitapaus: Tampereen kaupungin kokoelmaan vuonna 2000 hankittu **Pekka Syrjälän** veistos Normaali. Veistoksen tekniikka on konservattorille kutkuttavan haastava: ”normaali”-sanana muotoinen epoksi-lasikuituvalos, joka on päällystetty meikkivoiteella ja puuterilla. Kiinnitysaineita tai fiksatiiveja ei ollut käytetty, joten lieenee selvää, että teos oli alun alkaenkin erittäin herkkä, ja useiden esilläolovuosien ja siirtokertojen jäljiltä melko huonossa kunnossa. Hankaumien ja lian lisäksi ajan saatossa jotain kummaa oli tapahtunut: veistoksen vaaleanpunertavaan pintaan oli ilmestynyt kauttaaltaan erimuotoisia ja -kokoisia ruskeita läiskiiä. Kävimme taiteilijan kanssa

keskustelua veistoksen tekniikasta ja konservointimahdollisuuksista. Pian kävi selväksi, ettei veistoksen nykyistä pintaa pystyisi elvyttämään ja päädyimme radikaaliin ratkaisuun: vanha pinta oli poistettava ja korvattava uudella. Ruskeiden läiskien syyksi epäilen lasikuitupinnan kittämisessä käytettyä epoksi-lasikuitua, johon oli taiteilijan mukaan sekoitettu piituhkaa kuivumisen nopeuttamiseksi. Meikkipinnan alta paljastuneet kittauskohdat nimittäin vastasivat hyvin läiskiiä teoksen pinnassa. Jäi kuitenkin epäselväksi, että miten aineet olivat reagoineet kemiallisella tasolla, ja oliko valoaltistuksella ollut osuutta asiaan.

Kun puhutaan nykytaideteosten alkuperäisen (usein epävakaa) materiaalin korvattavuudesta, taustalla on

yleensä pyrkimys löytää jokin materiaali, joka ei aiheuttaisi samanlaisia ongelmia tulevaisuudessa. Tämän teoksen kohdalla meikkimateriaalin vaihtaminen johonkin kestävämpään ei olisi kuitenkaan tullut kysymykseen, sillä meikillä itsessään on niin suuri merkitys teoksen tulkinnan kannalta. Mikään muu materiaali ei olisi mielestäni riittävällä tavalla toisintanut meikkaukselle yhteiskunnallisesti annettuja tai siihen liittyviä merkityksiä tai mielleyhtymiä, eikä sen kaupallista, esteettistä ja funktionaalista luonnetta. Tämän teoksen kohdalla on mielestäni perusteltua sanoa, että nämä arvot ovat materiaalin alkuperäisyyttä ja taiteilijan kädenjälkeä tärkeämpiä.

Taiteilija antoi minulle luvan teoksen pinnan uusimiseen, annettuaan tiedot

Mikko Marjamäki

Normaali-veistos esillä Tampereen ammattikorkeakoulun kirjastossa.

Linda Raitosalo

Yksityiskohtakuva läiskistä.

Nykytaideteosten konservointiin liittyy myös vahvasti teoshankintakäytännöt museossa: teososton yhteydessä olisi kaikkein luontevinta saada vastauksia taiteilijalta teoksen materiaaleista sekä teoksen elinkaareen, konservointiin ja tulevaisuuteen liittyvistä asioista jo ennen mahdollisia ongelmia.

Riina Uosukainen

Meikin levitystä, vasemmalla uutta ja oikealla vanhaa pintaa.

käyttämistään materiaaleista sekä hiu-
kan käytännön vinkkejä. Kävi ilmi, että
sävy oli itse asiassa sekoitus kahdesta eri
teatteri- ja televisiokäyttöön tarkoite-
tusta meikkivoiteesta. Jotta uusi pinta
vastaisi mahdollisimman hyvin alkupe-
räistä, vanhan meikin poisto ja uuden
levitys täytyi tehdä samaan aikaan, jol-
loin vanhaa pintaa pystyi käyttämään
mallina. Vanha pinta poistettiin mekaa-
nisesti ja uusi meikkivoide levitettiin kä-
sin ja viimeisteltiin teatterikäyttöön tar-
koitetulla irtopuuterilla.

Valitettavasti läiskien ja kittauskoh-
tien yhteys havaittiin vasta melko
myöhäisessä vaiheessa, kun puolet
pinnasta oli jo uusittu. Kittauskohtia
ei ollut kovin helppo huomata, sillä ne
sulautuivat hyvin muuhun runkoon.
Jonkinlaisen eristyskerroksen lisää-

mistä meikin alle olisi voinut harkita,
jotteivat läiskät uusiutuisi tulevaisuu-
dessa. Siitäkin huolimatta teoksen pin-
taa täytyisi luultavasti uusia säännölli-
sesti sen herkkyyden vuoksi. Jos taitei-
lijän kanssa ei olisi päässyt
keskustelemaan teoksen materiaaleis-
ta, niiden merkityksistä tai pinnan au-
tenttisuudesta, taiteilijan kädenjäljes-
tä ja monista muista konservoinnin
kannalta olennaisista asioista, olisi
konservointipäätösten tekeminen ollut
huomattavasti vaikeampaa, ja lopputu-
los olisi voinut olla hyvinkin erilainen.

Herääkin kysymys tämän ja vastaa-
vanlaisten haastavien teosten tulevai-
suudesta. Kuinka usein tai kuinka pit-
källe tulevaisuuteen tällainen radikaa-
li ja runsaasti aikaa vievä konservointi
kannattaa ylipäätään tehdä? Kuinka

monta tällaista teosta on varaa säilyt-
tää kokoelmissa tai esillä? Nykytaide-
teosten konservointiin liittyy myös
vahvasti teoshankintakäytännöt muse-
ossa: teososton yhteydessä olisi kaik-
kein luontevinta saada vastauksia tai-
teilijalta teoksen materiaaleista sekä
teoksen elinkaareen, konservointiin ja
tulevaisuuteen liittyvistä asioista jo
ennen mahdollisia ongelmia.

Monessa museossa tämän tyyppiset
kysymykset ovat yhä ajankohtaisem-
pia, kun nykytaiteen osuus kokoelmis-
sa kasvaa. Tämän päivän epätavallinen
konservointitapa voi pian olla uusi
normaali.

*Kirjoittaja on maalauskonservaattori
(AMK) ja työskentelee Tampereen taidemu-
seossa*

Jari Kuusenaho

Konservoinnin jälkeen, studiokuva.

KONSERVAATTORILIITON SÄÄNTÖJEN PÄIVITTÄMINEN

Pohjoismaisen konservattoriliiton suomen osasto ry:n (Nordiska konservatorförbundets finländska sektion rf) nykyiset säännöt ovat olleet voimassa vuodesta 2004 alkaen. Jo useamman vuoden ajan on joidenkin pykälien kohdalla ilmennyt tarvetta pieniin muutoksiin. Hallitus tulee esittämään muutosehdotukset kevään 2018 vuosikokouksessa, jonka jälkeen jäsenistöllä on aikaa niitä kommentoida. Riippuen kommenttien määrästä ja muutosehdotuksista, esittää hallitus uudet säännöt hyväksyttäväksi joko syksyn 2018 vuosikokouksessa tai keväällä 2019.

Seuraavaksi alustavia muutosehdotuksia ja tarpeita muutokselle. *Tekstissä on aina ensin nykyisten sääntöjen teksti ja jos pykälään ollaan ehdottamassa muutosta, on se avattu perään kursivilla.* Kaikkia näitä ehdotuksia tai muita muutostarpeita voi kommentoida hallitukselle kevään 2018 aikana.

1§ Yhdistyksen nimi on Pohjoismaisen konservattoriliiton Suomen osasto ry, ruotsiksi Nordiska konservatorförbundets finländska sektion rf ja englanninkielisissä yhteyksissä Nordic Association of Conservators Finnish Section. Yhdistys on Pohjoismaisen konservattoriliiton jäsenyhdistys. *Nimen ruotsin ja englannin kielisistä versioista on noussut monesti keskustelua. Yleisesti on pohdittu ruotsinkieliseksi nimeksi Nordisk konservatorförbund Finland rf, se olisi myös linjassa muiden pohjoismaiden käyttämien skandinaavi-*

nimien kanssa. Englannilla Nordic Association of Conservators Finland.

2§ Yhdistyksen kotipaikka on Helsinki ja toiminta-alue koko maa.

3§ Yhdistyksen tarkoituksena on

- toimia konservointialan ammattityöntekijöiden, ammatinharjoittajien ja asiantuntijoiden yhdyssiteenä
- kehittää konservointia tieteenä ja ammattialana sekä lisätä yhdistyksen jäsenten ammattipätevyyttä
- valvoa ammattikunnan sosiaalisia etuja
- edustaa suomalaista konservointialaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Yhdistys ja sen jäsenet sitoutuvat noudattamaan European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations'n (E.C.C.O.) ammatillisia ohjesääntöjä. Yhdistys on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.

4§ Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys

- järjestää kokouksia, luento- ja esitelmätilaisuuksia sekä kursseja
- järjestää tutustumiskäyntejä ja opintomatkoja
- harjoittaa julkaisu- ja koulutustoimintaa
- antaa lausuntoja ja tekee aloitteita konservointialan kysymyksistä

Yhdistys ottaa vastaan lahjoituksia ja jälkisaadoksia.

Toimintansa tukemiseksi yhdistys järjestää myyjäisiä, arpajaisia sekä juhlatilaisuuksia.

Yhdistys voi kuulua jäsenenä sellaisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin, jotka edistävät konservointialaa ammatillisesti ja yhteiskunnallisesti.

5§ Yhdistyksen jäseniä ovat

- varsinaiset jäsenet
- opiskelijajäsenet
- kannattajajäsenet
- kunniajäsenet

Varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka on suorittanut vähintään ammattikorkeakoulutasoisen konservattorintutkinnon joko suomalaisessa, opetusministeriön hyväksymässä koulutusohjelmassa tai vastaavassa ulkomaisessa koulutusohjelmassa, ja joka on tutkinnon jälkeen työskennellyt konservointitehtävissä vähintään kahden vuoden ajan.

Opiskelijajäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, jolla on opinto-oikeus opetusministeriön vahvistamassa, vähintään ammattikorkeakoulutasoisessa konservoinnin koulutusohjelmassa Suomessa tai vastaavassa ulkomaisessa koulutusohjelmassa. Opiskelijajäseneksi voidaan hyväksyä myös henkilö, joka muuten täyttää varsinaisen jäsenen ehdot mutta jolta puuttuu vaadittu, vähintään kahden vuoden työkokemus alalta.

Kannattajayhteisöjäseneksi voidaan hyväksyä yhdistyksen toiminnasta kiinnostunut oikeuskelpoinen yhteisö.

Lisäys: Kannattajayhteisöjäsenellä on oikeus lähettää edustaja yhdistyksen kokouksiin, mutta ei päätösvaltaa. Kannattajayhteisöjäsenen henkilökunnalla ei ole oikeutta henkilöjäsenten etuihin.

Liitännäisjäsenluokka on suljettu luokka johon ei hyväksytty uusia jäseniä. Saavutetut oikeudet säilyvät ja vanhat liitännäisjäsenet säilyttävät jäsenyytensä siitä riippumatta, että uusia liitännäisjäseniä ei enää hyväksytty.

Kunniajäsenyyden hallitus voi myöntää ansioituneelle varsinaiselle jäsenelle. Kunniajäsenyys on maksuton.

Jäsenhakemus tehdään jäsenhakemuslomakkeella. Jäsenet hyväksyy hallituksen esityksestä yhdistyksen kokous. Kannattajayhteisöjäsenet hyväksyy kuitenkin hallitus.

Lisäys: Kun jäsen on täyttänyt 65 vuotta tai on oikeutettu Suomessa Kelan tai työeläkejärjestelmän mukaiseen eläkkeeseen, hänellä on mahdollisuus hakea eläkeläisälennusta, jonka määrittelee yhdistyksen kokous.

Yhdistyksen päätösvaltaa käyttävät varsinaiset jäsenet. Opiskelija- ja liitännäisjäsenillä ja kannattajayhteisöjäsenillä on yhdistyksen kokouksissa puheoikeus.

6§ Jäsenmaksuista päättää yhdistyksen syyskokous. Jäsenmaksun eräpäivän määrää yhdistyksen hallitus.

7§ Jäsenellä on oikeus erota yhdistyksestä ilmoittamalla siitä kirjallisesti hallitukselle tai sen puheenjohtajalle, tai ilmoittamalla erosta yhdistyksen kokouksen pöytäkirjaan merkittäväksi.

Jäsen, joka kahtena peräkkäisenä vuonna ei ole maksanut, eikä pyydettyä maksaa jäsenmaksua, katsotaan hallituksen päätöksellä eronneeksi yhdistyksestä.

Yhdistyksen hallitus voi erottaa jäsenen, joka toimii sääntöjen vastaisesti tai aiheuttaa olennaista vahinkoa yhdistykselle tai konservattorien ammattikunnalle.

8§ Yhdistyksen toimintaa johtaa hallitus, johon kuuluu kahdeksan jäsentä varsinaisten jäsenten keskuudesta, puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä kuusi varsinaista jäsentä. Kaikki edellä mainitut valitaan syyskokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Hallituksesta on vuosittain erovuorossa neljä jäsentä siten, että ensimmäisenä vuonna on erovuorossa varapuheenjohtaja ja kolme jäsentä sekä seuraavana vuonna puheenjohtaja sekä kolme jäsentä.

Lisäys: Kahdeksan varsinaisen jäsenen lisäksi hallitukseen voi kuulua yksi alaa opiskeleva opiskelijajäsen, jolla on hallituksen jäsenen oikeudet ja velvollisuudet. Hallituksen opiskelijajäsen valitaan vuosittain syyskokouksessa.

Hallituksen jäsenen erottua kesken toimikauttaan, uusi jäsen valitaan yhdistyksen kokouksessa jäljellä olevaksi ajaksi.

Hallitus valitsee sihteerin ja taloudenhoitajan.

Lisäys: ja muut toimihenkilöt.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan, tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta tarpeen vaatiessa ja aina, kun kolme hallituksen jäsentä sitä vaatii.

Hallitus on päätösvaltainen, kun läsnä on puolet hallituksen jäsenistä, joista yksi on puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan kanta.

9§ Hallituksen tehtävät ovat:

- toimia yhdistyksen tarkoituksen saavuttamiseksi
- edustaa yhdistystä ja tehdä sen puolesta sitoumuksia
- kutsua yhdistys kokouksiin ja valmis-

tella niissä käsiteltävät asiat

- toimeenpanna kokousten tekemät päätökset
- laatia toimintakertomus
- laatia ehdotukset toimintasuunnitelmaksi ja talousarvioksi
- esittää jäsenhakemukset yhdistyksen kokoukselle
- pitää luetteloa yhdistyksen jäsenistä
- hoitaa yhdistyksen taloutta
- päättää sellaisista asioista, jotka eivät lain mukaan kuulu yhdistyksen kokousten ratkaistaviksi

10§ Yhdistyksen tilikausi on kalenterivuosi. Tilit annetaan vähintään kolme viikkoa ennen kevätkokousta tilintarkastajille tarkastettaviksi.

Tilintarkastajien pitää vähintään kaksi viikkoa ennen kevätkokousta antaa hallitukselle kirjallinen, yhdistyksen kevätkokoukselle osoitettu lausunto toimittamastaan yhdistyksen hallinnon ja tilien tarkastamisesta.

11§ Yhdistyksen kokouksia ovat kevätkokous, syyskokous ja ylimääräinen kokous.

Kevätkokous pidetään helmi-maaliskuussa.

Muutos: Maalis-huhtikuussa

Kokouksesta on ilmoitettava jäsenille kirjallisesti neljätoista päivää aikaisemmin.

Kevätkokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

- esitetään yhdistyksen toimintakertomus edelliseltä vuodelta
- esitetään yhdistyksen tilikertomus ja tilintarkastajien lausunto
- vahvistetaan yhdistyksen tilinpäätös ja päätetään vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille
- päätetään jäsenhakemuksista

Syyskokous pidetään loka-marraskuussa. Syyskokouksesta on ilmoitettava jäsenille kirjallisesti neljätoista päivää aikaisemmin.

Syyskokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

- vahvistetaan seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja siihen liittyvä talousarvio sekä määrätään jäseniltä perittävien jäsenmaksujen suuruus erikseen eri jäsenryhmille
 - valitaan hallituksen jäsenet 8§ mukaisesti
 - valitaan seuraavan vuoden tilejä tarkastamaan kaksi tilintarkastajaa sekä heille kaksi varamiestä.
- Muutos: valitaan yksi ammattimainen tilintarkastaja ja jäsenistä yksi toimintatarkastaja sekä heille varamiehet.*
- päätetään jäsenhakemuksista

Ylimääräinen kokous kutsutaan koolle tarvittaessa ja aina, kun vähintään

1/10 varsinaisista jäsenistä sitä kirjallisesti vaatii. Ylimääräisestä kokouksesta on ilmoitettava jäsenille kirjallisesti viisi päivää aikaisemmin.

Äänioikeus on vain varsinaisilla jäsenillä, joista kukin voi valtakirjalla edustaa yhtä poissaolevaa jäsentä.

Äänestyksessä voittaa kanta, joka on saanut eniten ääniä, mikäli säännöt tai yhdistyslaki eivät toisin määrää. Äänen mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan kanta, paitsi vaaleissa arpa.

12§ Yhdistyksen nimen kirjoittavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sihteerin ja taloudenhoitaja, kaksi yhdessä. Toi-

sen nimenkirjoittajista tulee aina olla puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja.

13§ Yksityinen jäsen tai jäsenryhmä ei saa esiintyä julkisuudessa yhdistyksen nimissä ilman hallituksen suostumusta.

14§ Sääntöjä voi muuttaa 3/4 enemmistöllä kokouksessa.

15§ Yhdistyksen purkamista koskeva ehdotus on käsiteltävä samassa järjestyksessä kuin sääntöjen muutos. Yhdistyksen purkaututtua tai tultua lakautetuksi jäljelle jääneet varat luovutetaan käytettäväksi yhdistyksen tarkoitusta lähinnä vastaavaan toimintaan viimeisen kokouksen päättämällä tavalla.

Konservointipalvelu Heidi Wirilander

tarjoaa asiantuntija- ja luennointipalveluita:

- tekstiilikonservointiin
- ennaltaehkäisevään konservointiin
- inventointiin
- kokoelmaturvallisuuden kehittämistä
- kirkkojen perus- ja ylläpitosiivouksen suunnitteluun
- kulttuuriperinnön pelastussuunnitteluun.

Tiedustele ja pyydä tarjousta:

gsm: +358 40 533 4915

heidi.wirilander@pp.inet.fi ja

konservointipalvelu.heidi.wirilander@pp.inet.fi

www.konservointipalvelu.fi

Heidi Wirilander, FM,
konservaattori YAMK,
Siivoustyön ohjaaja eat

Konservointipalvelu
Heidi Wirilander
www.konservointipalvelu.fi

**Pohjoismaisen
konservaattoriliiton Suomen osasto ry
Nordiska konservatorförbundets
finländska sektion rf**

***Kokouskutsu* Sääntömääräinen kevätkokous**

Perjantaina 23. maaliskuuta 2018, klo 15:30

Kansalliskirjaston auditorio,

Yliopistokatu 1, Helsinki, käynti sisäpihan kautta

**Ennen kokousta on mahdollista osallistua opastetulle kierrokselle Kansalliskirjastossa.
Opastuskierros alkaa klo 14.00.**

**Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset asiat sekä esitellään sääntömuutosehdotukset.
Kokouksessa kahvitarjoilu.**

Ilmoittautuminen 18.3.2018 mennessä

<https://goo.gl/forms/HPHJf80ONfIqcqaI3>

Linkki löytyy myös www.konservaattoriliitto.fi ja on lähetetty jäsenille sähköpostitse

**Tervetuloa!
Hallitus**

MENETELMÄ

Alankomaissa kehitetty etyyliivinyyliasettaattipohjainen Evacon R™ -kittausmateriaali kankaalle maalatulle taideteoksille

TEKSTI JA KUVAT ILONA JAARANEN

Historian saatossa on käytetty satoja erilaisia kittausreseptejä maalausten pohjustus- ja maalinpuutosalueille. Perinteiset kittausmateriaalit, joiden täyteaine on inerttiä materiaalia, kuten kalsiumkarbonaattia tai kalsiumsulfattia, ovat yleensä joko termoplastisia tai vesipohjaisia. Sideaine on usein samankaltainen maalauksen pohjustuksen sideaineen kanssa ja siihen on lisätty plastisuutta lisääviä lisäaineita, kuten hunajaa, kananmu-

nankeltuaista, glyseriiniä tai öljyä. Nykyajan maalaustaiteenkonservoinnissa kittausmateriaalin valinnassa tärkeimpiä huomioon otettavia seikkoja ovat materiaalin poistettavuus, se että valitut kittausmateriaalit eivät vahingoita konservoitavan teoksen alkuperäisiä materiaaleja, ja että kittausmateriaali on helppo työstellä; huono kittaus pysyy aina näkyvänä, vaikka retusointimaalaus olisi miten hyvä tahansa. Kittausmateriaalin valinta riippuu aina konservoitavasta kohteesta ja sen materiaalien ominaisuuksista. Toisistaan erilaiset maalauspohjat, kuten kangas, puupaneeli tai kuparilevy vaikuttavat sopivan kittausmateriaalin valintaan. Yhtä kaikkiin kohteisiin sopivaa kittausmateriaalia ei ole.

Alankomaisessa konservointistudiossa, Stichting Restauratie Atelier Limburgissa (SRAL) on kehitelty viimeisen vuosikymmenen aikana kahta synteettistä kittausmateriaalia. Yksi näistä on muunneltu BEVA® 371-kittireseptistä, jonka resepti ohjeineen on luettavissa Veera López-Lehdon ja Viivi Vierisen yhteisestä opinnäytetyöstä (2016). Toinen SRAL:ssa kehitetty kittausmateriaali on vesipohjainen Evacon R™ -kitti. Evacon R™ on konservointialaa varten kehitetty etyyliivinyyliasettaatti (EVA) kopolymeeri-emulsio. Se eroaa markkinoiden

EVA-liimoista sillä, että sen pH-arvo on säädetty neutraaliksi (pH 7-8). Se on vähemmän herkkä happohydrolyysille, eli siitä ei pitäisi erittyä etikkahappohöyryä. Evacon R™-kittausmateriaali on hyvin helppo valmistaa konservointistudiossa ja se säilyy jääkaapissa valmiina käytettäväksi pitkän aikaa. Sen etuna on helppo työstellä; kitatun alueen ympärille ei muodostu yhtä paljon "halo-efektiä" kuin esimerkiksi eläinliima-liitu-kittiä käytettäessä. Tämä johtuu siitä, että kitissä täyteaineena käytetään liidun sijaan alumiinihydroksidia $Al(OH)_3$. Tämä on materiaalina stabiilimpi kuin alumiinioksidi (Al_2O_3), joka sitoo itseensä kosteutta ilmasta. Evacon R™ -kittiä on helppo säilyttää pigmenteillä valmiiksi halutun väriseksi, mikä lyhentää retusointimaalaukseen käytettävää aikaa. Varsinkin suurikokoisten maalausten kohdalla tästä on suuri hyöty. Evacon R™ -kittiä voi verrata Mowiol®-Vinnapas -kittiin (polyvinyylialkoholi Mowiol® 3-83 ja polyvinyyliasettaatti Vinnapas® EPI + liitu-seos), joka on myös synteettinen, joustava vesiohenteinen kitti. Omakohhtaisen kokemukseni mukaan Evacon R™ -kitti on kuitenkin helpompi käyttää, sillä se kutistuu vähemmän ja se on myös paljon helpommin poistettavissa kuin Mowiol®-Vinnapas®-liitu-kitti.

Valmis Evacon R™ -kitti ilman pigmenttejä.

Evacon R™ -kitin resepti:

- 1 osa Evacon R™ - etyylivinyylisetaatti (EVA)
- 2 osaa Tylose C300 - karboksimeetylliselluloosa (CMC) 4 % vedessä
- 6 osaa Portafill A40® - alumiinihydroksidi Al(OH)3
- Pigmentit (vapaaehtoinen)

Valmistusta varten tarvitaan:

- Lasinen levy alustaksi
- Metallispatula
- Lasihierinn pigmenteille
- Kannellinen purkki

Ennen Evacon R™ -kitin valmistusta Tylose C300 tulee olla valmiiksi veteen sekoitettu (4% vedessä). Evacon R™ sekoitetaan Tylose C300 -karboksimeetylliselluloosaan lasilevyn päällä metallispatulalla sekoittaen. Jos kitin haluaa sävyttää tietyn väriseksi, se kannattaa tehdä tässä vaiheessa ennen Portafill A40® -täyteaineen lisäämistä, sillä tämän jälkeen pigmentin hiertäminen seokseen on hyvin hankalaa. Pigmentit hierretään lasihierimellä Tylose C300-Evacon R™ -seokseen kunnes pigmentit ovat jakautuneet tasaisesti. Kannattaa ottaa huomioon, että kuivessaan kitti vaaleenee väriltaan. Lopuksi joukkoon sekoitetaan Portafill A40® ja kitti on valmis. Kitti säilytetään kannellisessa purkissa jääkaapissa ja se on heti käyttövalmista. Jos Evacon R™ -kittiin on lisätty maapigmenttejä, sen säilytysaika on huomattavasti lyhyempi, jos hometta ehkäisevää lisäainetta ei lisätä. Tämä ongelma on ratkaistavissa lisäämällä valmiiseen kittiin tippa neilikkaöljyä, joka ehkäisee homeen kasvua. Evacon R™ -kitti säilyy jääkaapissa helposti puoli vuotta. Kittä lisätään puutoskohtaan pienen spatulan avulla ja ylimääräinen materiaali on poistettavissa vedellä kuivumisen jälkeen. Jos retusointimaalausmateriaaliksi on valittu vesiliukoiset värit, tulee kitattu kohta eristää ennen retusointimaalauksia.

Kirjoittaja on maalaustaiteen konservattori (AMK) ja työskentelee tällä hetkellä Valamon Konservointilaitoksella.

Evacon R™ -kitin valmistusta lasilevyn päällä.

Lähteet:

Fuster-López, Laura (2012). Filling. Teoksessa Conservation of Easel Paintings. Yhdistynyt Kuningaskunta: Routledge, Rebecca Rushfield (toim.) s. 586-606.

López-Lehto, Veera & Vierinen, Viivi (2016). Tove Jansson: Sähkö : Kuitulevyllä maalatun teoksen konservoinnin suunnittelu ja osittainen toteutus. Opinnäytetyö AMK. Metropolia Ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605137704>

Seymore, Kate, Stichting Restauratie Atelier Limburg, suullinen tiedonanto (2015 & 2016).

Materiaalit:

Tylose C300: Kremer 63641, Kremer Pigmente, www.kremer-pigmente.com

Portafill® A: Ankerpoort/ Sibelco Specialty Minerals Europe <http://www.sibelco-specialty-minerals.eu/ssme/applications/2-products/sealants-and-adhesives/32-portafill-a>

CDX Evacon R™ Conservation Adhesive. Conservation by Design, UK. <http://www.conservation-by-design.com/productdetails.aspx?id=347&itemno=SUEVAR0001>

<http://www.masterpiece.dk/uploadetfiles/11362/138/evacondatablad.pdf>

POHJOISMAISEN KONSERVAATTORILIITON SUOMEN OSASTO ry

NORDISKA KONSERVATORFÖRBUNDETS FINLÄNDSKA SEKTION rf

NORDIC ASSOCIATION OF CONSERVATORS FINNISH SECTION ra

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2018

Pohjoismaisen konservattoriliiton Suomen osasto ry (PKL) on Nordiska konservatorförbundets (NKF) vuonna 1963 perustettu jäsenjärjestö. Pohjoismaiden osastojen välisenä yhteistyöelimenä toimii Liittoneuvosto, joka muodostuu kunkin maan puheenjohtajasta ja liittoneuvoston puheenjohtajasta.

Konservattoriliitto toimii valtakunnallisesti eri konservointialojen, museoalan ja kulttuuriperinnön säilyttämisen toimijoiden yhdysseitynä. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää konservointialan kehitystä, kulttuuriperinnön suojelun merkityksen esiintuomista, konservattoreiden ammattipätevyyden laatua sekä seurata alan koulutuksen määrän ja laadun riittävää tasoa. Yhdistys valvoo myös osaltaan ammattikunnan sosiaalisia etuja ja konservattori-nimikkeen käyttöä. Konservattoriliitto on ainoa konservointialan yhdistys Suomessa.

Jäsenyys yhdistyksessä

Konservattoriliiton jäsenyys perustuu ammattimaiseen konservointialalla työskentelyyn, joka pohjautuu konservattorin koulutukseen. Konservattorin ammatillisen pätevyyden määrittämisen perusteena ovat euroopan eri konservointialan järjestöjen yhteisen organisaation European Confederation of Conservators-Restorers' Organisationin (E.C.C.O.) laatimat määritelmät alan ammattiosaimisesta ja koulutuksesta sekä International Council of Museumsin (ICOM) museoalan eettiset ohjeet.

Yhdistyksen jäsenluokkia ovat opiskelijajäsen, varsinainen jäsen, liitännäisjäsen ja yhteisökannattajajäsen. Eläkeläisille myönnetään -50% alennus jäsenmaksusta. Kunniajäsenyys voidaan myöntää ansioituneelle jäsenelle hallituksen päätöksellä. Konservattoriliitto on yhtä kuin sen jäsenet. Jäsenten toivotaan vaikuttavan yhdistykseen osallistumalla aktiivisesti sen toimintaan ja vaikuttamalla positiivisesti konservoinnin asioiden edistämiseen. Kaikki jäsenet voivat tuoda ehdotuksia, ideoita ja toiveita

taan yhdistyksen toiminnasta esille vuosikokouksissa tai laittaa viestiä suoraan hallitukselle. Yhdistyksen internet-sivuilta löytyy sekä hallituksen että toimihenkilöiden yhteystiedot. Uudet jäsenet hyväksyy hallituksen esityksestä yhdistyksen vuosikokous. Jäsenasioita hoitaa hallituksen jäsenistöstä valitsema jäsenasiainsihteri.

Hallitus

Hallitus edustaa yhdistystä ja toimii jäsenistön tavoitteiden toteuttamiseksi. Hallitus laatii yhdistyksen nimissä annettavat kannanotot, selvitykset ja lausunnot. Hallitus ja toimihenkilöt huolehtivat koulutuspäivien ja vuosikokousten järjestämisestä, Konservattoriliiton lehden julkaisemisesta ja www-sivujen sisällöstä. Hallituksessa on kahdeksan jäsentä, joista yksi on puheenjohtaja ja yksi varapuheenjohtaja. Hallituksen valitsevat jäsenet syksyn vuosikokouksessa. Hallituksen työtä tukevat sihteeri ja tiedottaja, jotka hallitus valitsee jäsenistöstä. Hallituksen jäsenet, sihteeri, taloudenhoitaja ja jäsenasiainsihteri on vapautettu jäsenmaksuvelvollisuudesta. Muut toimihenkilöt saavat -50% alennuksen jäsenmaksusta.

Hallitus kokoontuu vuoden aikana n. 6 kertaa vuosisuunnitelman mukaisesti. Tarpeen vaatiessa pidetään lisäksi puhe- ja sähköpostikokouksia. Hallituksen toiminnan ja työskentelyn ohjenuorana toimii Konservattoriliiton hallitus- ja toimihenkilötyöskentelyn käsikirja, jota päivitetään vuosittain.

Hallitus toteuttaa liiton toiminnan ja hallituksen työskentelyn 2-, 5-, ja 10-vuotissuunnitelmia, jotka toimivat liiton toiminnan kehittämisen työvälineinä. Konservattoriliiton sääntöjen päivittäminen viedään loppuun vuoden 2017 pohjalta.

Yhdistyksen kokoukset

Yhdistyksen vuosikokoukset ovat sääntömääräiset kevä- ja syyskokous, jotka pidetään mahdollisuuksien mukaan koulutuspäivän yhteydessä.

Kansainvälinen toiminta

Konservattoriliitto toimii kansainvälisesti aktiivisesti. Pohjoismaisen yhteistyö hoidetaan ensisijaisesti Nordiska konservatorförbundets liittoneuvoston ja yhteispohjoismaisten tapahtumien kautta. Pohjoismaisen konservattoriliiton työtä ohjaava liittoneuvosto kokoontuu vuosittain, vuorotellen eri Pohjoismaissa. Kokoukseen osallistuu yleensä hallituksen puheenjohtaja.

Nordiska konservatorförbundet järjestää kolmen vuoden välein kansainvälisen NKF kongressin vuorotellen eri jäsenmaissa. Seuraava on Islannissa 26.9.-28.9.2018 teemalla XXI NKF Congress – Cultural heritage facing catastrophe: prevention and recoveries. <https://www.nkf2018.is/> Konservattoriliitto tukee kongressissa esityksen pitäviä jäseniä matkakustannuksissa.

Konservattoriliitolla on yhteyshenkilöitä alan eri kansainvälisissä organisaatioissa, joissa he toimivat Konservattoriliiton edustajina edistämässä konservoinnin asioita. Yhteyshenkilöt valitsee hallitus keskuudestaan tai jäsenistöstä. Yhteyshenkilöiden tulee toimia hallituksen kannanottojen mukaisesti raportoiden sekä hallitukselle että yhdistyksen jäsenille kansainvälisten organisaatioiden toiminnasta yhdistyksen lehdessä ja sähköisissä medioissa.

Konservattoriliitto on E.C.C.O.:n täysjäsen, maksaen sille jäsenmaksua. Yhdessä E.C.C.O.:n kanssa pyritään tarkentamaan konservattorin ammattikuvaa ja selkeyttämään ammatinimikkeen käyttöä euroopan tasolla. Konservattoriliiton yhteyshenkilö edustaa Konservattoriliittoa E.C.C.O. vuosikokouksessa, sekä tuo jäsenistön tietoon järjestön toimintaa, kuten tiedot sähköisen tiedotuslehden E.C.C.O. Reportsin ja E.C.C.O. Short Newsin ilmestymisestä. E.C.C.O.:n ammatilliset ohjeistot (I Ammatillia, II Eettinen ohjeisto, III Konservointialan koulutuksen perusvaatimuksia ja Säännöt) suomennettiin vuonna 2004 ja ne on luettavissa konservattoriliiton verkkosivuilla. E.C.C.O.:n laatima

Competences for Access to Conservation-Restoration Profession -julkaisu valmistui vuonna 2011. Se on ensimmäinen kokonaisvaltainen esitys konservoinnin ammattialan harjoittajien pätevyysvaatimuksista. Vuoden 2018 vuosikokouspaikka ei ole vielä julkistettu.

Nordiska konservatorförbundet on maailman laajuisesti toimivan The International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works -järjestön (IIC), pohjoismainen jäsenjärjestö.

Konservaattoriliitto on kansainvälisen Europa Nostra -järjestön (EuNo) jäsen, maksaen sille jäsenmaksua. Järjestön Suomen osasto perustettiin vuonna 2011. Sen jäsenenä PKL osallistuu Suomen kulttuuriperinnön suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn. Konservaattoriliiton yhteyshenkilö edustaa Konservaattoriliittoa EuNo:n vuosikokouksessa, sekä tuo jäsenistön tietoon järjestön toimintaa.

Konservaattoriliitto on standardisointisjärjestö CENin CEN/TC 346 "Conservation of cultural heritage" kansallisen seurantarhman jäsen, maksaen sille jäsenmaksua. Se toimii eurooppalaisen standardisointisjärjestö CENin alaisena. Komitea vastaa kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvien standardien valmistelusta. Konservaattoriliiton yhteyshenkilö edustaa Konservaattoriliittoa CENin toiminnassa, sekä tuo jäsenistön tietoon kulttuuriperintöä koskevia standardisointitietoja jäsenistön tarkasteltaviksi ja kommentoitaviksi.

Koulutus

Konservaattoriliiton vuosikokousten yhteydessä järjestetään jäsenille koulutuspäivät konservointiin, kokoelmanhallintaan, näyttelytoimintaan ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvistä ajankohtaisista ja alaa edistävästä teemoista. Koulutuspäivien tarkoituksena on myös tuoda konservointia tunnetuksi suurelle yleisölle sekä edistää vuoropuhelua muiden museo- ja kulttuuriperintöalan toimijoiden kanssa. Koulutuspäivät pyritäänkin järjestämään yhteistyössä alan eri järjestöjen, museoiden tai muiden kulttuuriperinnön suojeluun ja tutkimiseen liittyvien tahojen kanssa. Koulutuspäivät ovat jäsenille yleensä maksuttomia, muilta peritään maksu. Keväällä 2018 koulutuspäivät ovat osa esinetutkimusverkoston Artefactan konferenssia, joka järjestetään Helsingissä 2-3.5.2018. Syksyn koulutuspäivistä jäsenistöä tiedotetaan keväällä 2018.

Varsinaisten jäsenten jatkokouluttamista ja seminaarimatkoja tuetaan harkinnan mukaan korkeintaan 300€ suuruisilla apurahoilla hallituksen pää-

töksellä. Vuonna 2018 apurahat suunnataan NKF kongressissa esityksen pitävien jäsenten matkakustannuksiin. Hallitus ilmoittaa hakuajasta ja hakuohjeet vuoden 2018 alussa. Stipendien saajien tulee kirjoittaa artikkeli työstä/matkasta konservaattoriliiton blogiin.

Viestintä

Yhdistys julkaisee Konservaattori-lehteä, joka toimii yhdistyksen virallisten asioiden tiedotuskanavana jäsenistölle. Lehdessä julkaistaan myös alaan liittyviä artikkeleita, tutkimusraportteja, teknikaesittelyjä ja matkakertomuksia. Lehti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Lehti julkaistaan sekä painettuna että sähköisenä Konservaattoriliiton internet-sivuilla. Lehdellä on oma työryhmä. Lehteä on mahdollista myös ei jäsenten tilata maksua vastaan.

Konservaattoriliitolla on internet-sivut osoitteessa www.konservaattoriliitto.fi. Vuoden 2018 aikana otetaan käyttöön uudet sivut, jotka toimivat myös jäsentiedotamisen kanavana jatkossa paremmin.

Konservaattoriliitto toimii sosiaalisessa mediassa Facebookissa, Instagramissa ja Twitterissä. Kanavilla viestitään konservattoriliiton toiminnasta sekä muista konservattoreita kiinnostavista asioista sosiaalisen median tapaan. Sosiaalisen median hallinnoinnista vastaa hallitus. Juhlavuodeksi avattu Konservaattori-blogi jatkaa toimintaansa osoitteessa <http://konservaattoriliitto.blogspot.fi>. Siellä julkaistaan kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyviä asioita konservointia laajemminkin, sekä viestitään liiton sisällä tapahtuvista asioista ajankohtaisesti. Kuka tahansa voi ilmoittautua kirjoittajaksi.

Viralliseen jäsentiedotukseen käytetään jäsenten yhteystiedoista koostettua sähköpostilistaa, jota ylläpitää tiedottaja. Sitä kautta hallitus tiedottaa jäsenille vain yhdistyksen toimintaan liittyviä asioita. Tiedotusvälineenä toimii myös julkinen konservattoreiden sähköpostilista osoitteessa konservaattorit@lists.oulu.fi. Kyseinen sähköpostilista ei ole Konservaattoriliiton virallinen tiedotuskanava, eikä Konservaattoriliiton ylläpitämä, mutta se toimii erinomaisena tiedotuskanavana ammattiin liittyvissä asioissa. Kuka tahansa voi lähettää tälle listalle viestejä.

Nordiska konservatorförbundet julkaisee yhteispohjoismaista lehteä MOK (Meddelelser om konservering), jonka toimittamisesta vastaavat kaikki jäsenmaat yhdessä, kaikilla ollen oma yhteyshenkilö lehden toimituksessa. Lehti ilmestyy kerran vuodessa. Jäsenistö sai vuoden 2017 aikana ilmoittaa haluaako

lehden jatkossa painettuna vai pelkäänsä sähköisenä. Lehden artikkelit on kirjoitettu joko englanniksi tai skandinaavisilla kielillä ja artikkeleissa on sekä suomen- että englanninkieliset tiivistelmät. Lehti julkaistaan sähköisenä Nordiska konservatorförbundetin yhteisillä internet-sivuilla osoitteessa www.nordiskkonservatorforbund.org. Niiden kautta pääsee myös kaikkien eri jäsentäiden osastojen sivuille ja siellä on tietoa yhteisistä tapahtumista ja koulutuksista.

Talous

Konservaattoriliiton toiminta perustuu jäsenmaksuihin ja jäsenten vapaaehtoiseen työhön. Yhdistyksellä ei ole palkattuja toimihenkilöitä. Julkisista varoista haettavalla toiminta-avustuksella rahoitetaan jäsenille suunnatut koulutuspäivät, kansainvälinen toiminta sekä jäsentiedotuksen (konservaattoriliiton lehti ja www-sivut) aiheuttamat kulut.

Päivittäisestä taloudenhoidosta vastaa jäsenistöstä hallituksen valitsema taloudenhoitaja. Yhdistyksen kirjanpidon hoitaa ulkopuolinen tilitoimisto. Toiseksi varsinaiseksi tilintarkastajaksi pyydetään syyskokouksen valitsema ja hyväksymä ammattimainen tilintarkastaja, jolle maksetaan palkkio laskua vastaan.

Muu toiminta

Konservointialan tunnettuuden parantamiseen panostetaan myös vuonna 2018. Yhteistyön muotoja muiden kulttuuriperinnön parissa toimivien yhdistysten ja toimijoiden kanssa kehitetään erityisesti koulutuspäivien yhteydessä ja viestintäkanavien muodossa.

Yhteistyötä konservointialan opiskelijoihin ja oppilaitoksiin vahvistetaan ja toimintatapoja kehitetään edelleen. Konservaattoriliitto tukee opiskelijoiden pikujoulujen järjestämistä ja esittäytyä tilaisuudessa opiskelijoille. Tavoitteena on saada opiskelijat liittymään jäseniksi jo opiskeluaikana ja siten luoda heille mahdollisuuksia verkostoitua ja tutustua ammatissa toimiviin Konservaattoriliiton jäseniin. Yhdistys jakaa 100€ suuruisia stipendejä ansioituneille vastavalmistuneille opiskelijajäsenille.

Yhdistyksessä toimi erikoistumisala-kohtaisia työryhmiä. Työryhmät kokoontuvat ja suunnittelevat toimintaansa itsenäisesti, mutta Konservaattoriliiton nimissä järjestettävästä ohjelmasta tulee ilmoittaa hallitukselle. Työryhmät voivat hakea hallitukselta avustusta toimintaansa.

Hallitus 24.10.2017

POHJOISMAISEN KONSERVAATTORILIITON SUOMEN OSASTO ry
NORDISKA KONSERVATORFÖRBUNDETS FINLÄNDSKA SEKTION rf
NORDIC ASSOCIATION OF CONSERVATORS FINNISH SECTION ra

SYYSKOKOUS 2017

SYYSKOKOUS 3.11.2017 klo 15:30

Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus
Kanervantie 6
01380 Vantaa

Pöytäkirja

1 Kokouksen avaus

Kokous avattiin klo 15.42

2 Kokouksen järjestäytyminen

Valitaan kokoukselle puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa.

Puheenjohtajaksi valittiin PKL Suomen osasto ry:n puheenjohtaja Jaana Kataja, sihteeriksi Mari Lenck sekä pöytäkirjantarkastajiksi ja ääntenlaskijoiksi Ilsi From ja Heidi Alanen.

3 Osanottajien toteaminen ja valtakirjojen tarkastaminen

Yhdistykseen kuulumatottomilla on läsnäolo-oikeus vain, jos syyskokous niin päättää. Tarkastetaan valtakirjat.

Kokouksen osanottajalista on pöytäkirjan liitteenä (liite 1). Ei valtakirjoja, eikä yhdistyksen ulkopuolisia henkilöitä paikalla.

4 Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Kokouskutsu on julkaistu Konservattoriin lehdessä (2/2017).

Lehti on ilmestynyt viimeistään 14 päivää ennen kokousta.

Kokous todettiin lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

5 Kokouksen esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen esityslista muutoksitta (liite 2).

6 Ilmoitusasiat

- NKF Liittoneuvoston toiminta 2017
Jaana Kataja kertoi, että liittoneuvoston kokous on marraskuussa Roskildessä Tanskassa. Kokoukseen ei ole lähdössä edustajaa, mutta kokoukselle lähetetään kirjallinen kannanotto MOK-lehteä koskien.
- NKF kongressi 26.-28.9. 2018 Islannissa
Kongressin aiheena on katastrofit. Liitto tukee kongressissa esityksen pitäviä jäseniä matkakustannuksissa.

• Tulevat koulutuspäivät

Kevätkoulutuspäivä 2.-3.2.2018 Artefacta: Object Biographies. Osallistumismaksu on 50 euroa. Niille liiton jäsenille, jotka ovat menossa pitämään sinne esityksen, liitto maksaa pääsymaksun. Nina Robbins, Helena Lonkila ja Marleena Vihakara ovat mukana konferenssin tieteellisessä toimikunnassa, Marleena Vihakara liiton edustajana.

Liiton kevätkokousta ei tällä kertaa pidetä koulutuspäivän kanssa samana päivänä, ajankohta varmistuu myöhemmin.

Syksyn koulutuspäivän aiheeksi on suunniteltu haitta-aineita.

• MOK 2017

Jaana Kataja kertoi, että liiton kyselyn mukaan painetun MOK-lehden haluaa alle 40 jäsentä. Painetun lehden tulevaisuus päätetään mahdollisesti seuraavassa liittoneuvoston kokouksessa.

• ECCO:n toiminta 2017

Mari Lenck kertoi toiminnasta. ECCO:n yleiskokous pidettiin Tukholmassa 15.5.17, samassa yhteydessä NKF-Sverige 60-vuotisjuhlaseminaari. Tärkeimmät asiat yleiskokouksesta:

Yleiskokouksessa äänestettiin 1 € korotus ECCO:n jäsenmaksuun. Jäsenjärjestöille keskusteluun annettiin ensi vuotta varten Eurostatin 2014 keskiansioon perustuva maakohtainen jäsenmaksu.

Asiasta saatetaan äänestää seuraavassa yleiskokouksessa. Ne maat, joilla isoin jäsenmäärä ja paras bruttokansantuote luultavasti vastustavat muutosta, koska palkkaerot konservaattorin palkoissa eivät ole niin suuret kuin BKT antaa ymmärtää, ja ECCOn jäsenmaksun korotus kasvattaisi myös painetta nostaa maan jäsenmaksua.

Pariisissa 6.3.2017 allekirjoitettiin MoU (yhteisymmärryspöytäkirja) ECCOn ja ICOMOSin välillä, ICCROMin ja ENCoREN kanssa vastaavat on allekirjoitettu jo aiemmin. Yhteistyökumppaneiden avulla saadaan lisää näkyvyyttä ja voimaa neuvotteluihin kansainvälisellä kentällä. Lisäksi ECCOn edustaja osallistuu Euroopan komission Voices of Culture; Skills, Training and Knowledge Transfer: Traditional and Emerging Heritage – Structured Dialogue tapaamiseen. ECCO on myös yhteydessä asiantuntijaan EENCassa (DG Education and Culture and Expert Network in Cultural and Audiovisual Policies).

Työn alla edelleen on ammattinimikkeen saaminen lain piiriin ja sitä kautta suojaaminen (the legal regulation and so recognition) koko EU alueella. Tehtäväksi annettiin itsearviointi (self-regulation through mutual recognition/ self-assessment of their membership base), jonka avulla tunnistetaan mitä yhteistä ja mitä eroa on meidän ja muiden ECCOn järjestöjen välillä, ja kuinka hyvin jäseniä vastaa ECCOn Guidelinesia. Itsearviointi on myös yksi askel Eurooppalaisen konservointi-restaurointi portfolion luomiseen. ECCO toivoo pystyvänsä tekemään portfolion (European Conservation-Restoration Portfolio) ensi vuoden aikana. Portfolion tarkoituksena on auttaa ammattikunnan yhtenäistymistä Euroopatasolla.

• Europa Nostra –toiminta 2017
Katja Luoma on jättämässä Europa Nostran toiminnan, uusi liiton yhteishenkilö Europa Nostraan on haussa. Kiinnostuneet voivat ilmoittautua hallitukselle.

• CEN-seurantaryhmä
Liittoa ryhmässä edustaa Riitta Koskivirta.

• Konservaattori-lehti
Anna Rajainmaa esitteli lehden toimintaa. Seuraavan lehden deadline on marraskuun lopussa – artikkeleita lehden toivotaan lisää jäsenistöltä. Mukaan lehteä tekemään saa myös tulla.

• Nettisivujen ja jäsenrekisterin uudistus
Satu Haapakoski esitteli nettisivujen

uudistushanketta. Nettisivujen ilme on jo tilattu, mutta tekstien muokkaaminen on vielä kesken. Jäseniltä pyydetään nettisivujen kuvapankkiin kuvia, joiden suhteen ei ole tekijänoikeusongelmia. Nettisivujen yhteyteen on tulossa myös uusi jäsenrekisteri, joka perustuu Yhdistysavain-nimiseen palveluun. Nettisivuryhmään saa tulla mukaan.

• Jäsensihteeri vaihtuu
Taru Mäkitalon tilalle tulee Polina Semenova.

Jäsensihteerin uusi sähköpostiosoite on jasensihiteeri.pkl@gmail.com.

• Sääntöjen päivitys 2018
Sääntöuudistusehdotus tuodaan keuhkokokoukseen ja hallitus toivoo, että sääntöistä pystyttäisiin päättämään ensi vuoden syyskokouksessa.

7 Jäsenhakemukset

Jäsensihteeri Taru Mäkitalo esitteli uudet jäsenhakemukset. Puheenjohtaja esitti uudet jäsenhakemukset hyväksyttäväksi. Päättiin hyväksyä uudet jäsenhakemukset (liite 3).

8 Vuoden 2018 toimintasuunnitelma ja talousarvio

8.1. Hallituksen esitys toimintasuunnitelmaksi vuodelle 2018

Toimintasuunnitelma on ollut jäsenillä luettavissa (liite 4). Puheenjohtaja esitti hallituksen esittämän toimintasuunnitelman hyväksymistä. Toimintasuunnitelma hyväksyttiin muutoksitta.

8.2. Jäsenmaksuista päättäminen

Nykyiset jäsenmaksut:

- 50 € (varsinaiset jäsenet ja liitännäisjäsenet)
- 42 € (opiskelijajäsenet)
- 125 € (yhteisökannattajajäsenet)
- 0 € (hallituksen jäsenet, sihteeri, taloudenhoitaja ja jäsenasiainsihteerit)
- 50% alennus jäsenmaksusta (muut toimihenkilöt)

Puheenjohtaja esitti jäsenmaksujen pitämistä nykyisellään. Jäsenmaksut päätettiin pitää nykyisellään.

8.3. Hallituksen esitys talousarvioksi vuodelle 2018

Taloudenhoitaja Emmi Heinonen kävi läpi talousarvioesityksen (liite 5).

Puheenjohtaja esitti vuoden 2018 talousarvioesityksen hyväksymistä. Talousarvioesitys hyväksyttiin.

9 Hallituksen 2018 jäsenten valinta

Hallituksesta on erovuorossa varapuheenjohtaja Mari Saari, jäsenistä Stina Björklund, Mari Lenck, Satu Haapakoski.

Esitettiin hallituksen varapuheenjohtajaksi Mari Saarta.

Päätettiin valita hallituksen varapuheenjohtajaksi Mari Saari.

Esitettiin hallituksen jäseniksi Stina Björklundia, Mari Lenckiä ja Erika Tiaista.

Päätettiin valita hallituksen jäseniksi Stina Björklund, Mari Lenck ja Erika Tiainen.

10 Valitaan vuoden 2018 tileille tilintarkastajat

Yhdistykselle valitaan tilintarkastaja ja toiminnantarkastaja sekä heille varatilin-/toiminnantarkastajat.

Esitettiin tilintarkastajaksi Oy Soinio & co:ia sekä toiminnantarkastajaksi Päivi Allinniemiä. Varatilintarkastajaksi esitettiin Taina Leppilähtea ja varatoiminnantarkastajaksi Susan Hannusasia.

Päätettiin valita tilintarkastajaksi Oy Soinio & co, toiminnantarkastajaksi Päivi Allinniemi, varatilintarkastajaksi Taina Leppilähti sekä varatoiminnantarkastajaksi Susan Hannusas.

11 Muut asiat

Keskusteltiin konservaattoriliiton lehdessä olleesta artikkelista, jossa ehdotettiin konservaattorin työn saamista aiheettoman kulttuuriperinnön piiriin.

12 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti Stina Björklundia ja museoviraston henkilökuntaa koulutuspäivän järjestelyistä, ja päätti kokouksen klo 16.52.

Kokouksen puolesta,
Jaana Kataja, puheenjohtaja
Mari Lenck, sihteeri
Heidi Alanen
Ilsi From

RIKALANMÄKI

ANTIINKIVERSTAS.COM

PERINNERAKENTAMISKESKUS

KOKOUS- JA JUHLAPALVELUT

RIKALANTIE 74, 24800 HALIKKO (SALO)
RIKALANMAKI@ANTIINKIVERSTAS.COM
044 9888 277, 044 9888 304

WWW.ANTIINKIVERSTAS.COM